Gençler İçin
33 NADİS
ve açıklamaları

GENÇLER İÇİN
33 HADİS
VE AÇIKLAMALARI

İSMAİL GÖKÇE

GENÇLER İÇİN 33 HADİS VE AÇIKLAMALARI

İSMAİL GÖKÇE

GENÇLER İÇİN 33 HADİS VE AÇIKLAMALARI

Editör
Dr. Ali BUDAK - İsmail KAYAR

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak ve Grafik Tasarım
Nurdoğan ÇAKMAKCI

Sayfa Düzeni
Bekir YILDIZ

ISBN
978-975-278-375-1

Yayın Numarası
518

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan A. Ş.
TS EN ISO 9001:2000
Ser No: 300-01
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 22 85
Mart 2010

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey / İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60   Faks: (0212) 445 84 64

Işık Yayınları
Kısıklı Mahallesi Meltem Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88   Faks: (0216) 318 52 20
www.isikyayinlari.com

İçindekiler

GİRİŞ

Gençlik dönemi; insan hayatının en önemli ve her açıdan dikkat edilmesi gereken en kritik devresidir. Çünkü genç, bu çağda eğitim, fizikî, ruhî, ahlâkî, kültürel ve bazı temel alışkanlıklar adına büyük bir değişim geçirir. İnsanın geleceği, adeta bu çağda şekillenir. Bu dönemde insan, ailesine, topluma, vatanına, milletine, dinine ve dünyaya karşı sorumluluklarının bilincine varır, kimliği, karakteri ve kişiliğini bu devrede elde eder. Bu arada iyi veya kötü alışkanlıkları da gençlik döneminde edinir. Gençler, hayatının ilerisi adına önemli kararlar aldığı bu dönemde, Allah ve Peygamber sevgisini, temel ahlâkî dinamikleri, eğitimle ilgili değerleri, dinine karşı olan sorumluluklarını ve güzel erdemleri de öğrenir.

Gençliğin pek çok problemleri vardır. Bu problemleri aşabilme, onlara gençlikte nelere dikkat etmeleri gerektiğini arz etme, Allah'ın ve Resûlü'nün sevdiği bir genç olmanın yollarını gösterme, gençliğin heves ve arzularının tehlikelerini anlatma, küçük bir günahın gencin geleceği için nasıl büyük tehlikeler içerdiğini belirtme adına böyle bir çalışma hazırlamış bulunuyoruz.

Burada bir ayeti hatırlatmak istiyoruz: "Başlangıçta Mûsâ'ya, kendi kavminden, genç bir kuşaktan başka iman eden olmadı. Kavmi, Firavun'un ve yöneticilerin, kendilerine işkence edeceklerinden korkuyorlardı. Çünkü Firavun o ülkede son derece despot ve çok aşırı gidenlerdendi." (Yunus suresi, 10/83) Gençlerdeki iman ve akıl, beden gücü ve cesaretle birleşince Firavun gibi bir zalime karşı koymak bile mümkün olabilmektedir. Günümüzde de

mücadele edilecek öyle fikrî cereyanlar bulunmaktadır ki bu işi ancak imanı ve aklıyla konumunun hakkını veren genç nesiller yerine getireceklerdir.

İşte bu çalışmada, Allah Resûlü'nün sözleri arasında hem erkeklere hem de bayanlara yani bütün gençlere hitap eden hadisleri tercüme ve açıklamalarıyla okuyuculara arz etmeye çalıştık. Bazıları -sayıları azdır- bütün yaştan Müslümanları muhatap almasına rağmen özellikle gençlerin de dikkat etmeleri gereken tavsiye ve haberlerin yer aldığı hadisleri çalışmanın içine dâhil ettik.

Çalışma esnasında, hadis külliyatından ve kaynak eserlerden yararlanmaya, yeri gelince hadislerin şerhlerine bakmaya özen gösterdik. Değerlendirmeye tabi tuttuğumuz hadisleri, bütün yönleri ile değil, sadece genç kardeşlerimize hitap etmesi açısından, daha çok gençlere yönelik tavsiye ve bilgiler çerçevesinde ele almaya gayret ettik. Bu çalışmada yer alan hadislerin açıklamalarına bu açıdan baktığımızı özellikle belirtmek istiyoruz. Aksi takdirde geniş bir şekilde ele almanın mümkün olduğu bu hadislerin açıklamalarında eksiklik olduğu tasavvur edilebilir. Bizim niyetimiz, gençlere yönelik tavsiyeleri ve nebevî değerlendirmeleri arz etmek olduğu için hadisler çok geniş olarak açıklanmamış ve yapılan açıklamalarda daha çok gençleri ilgilendiren sınırlar içinde kalınmıştır.

Gayret bizden, hak ve hakikati kalplere yerleştirmek, başarıyı ihsan etmek Cenab-ı Hak'tandır.

İsmail GÖKÇE
2010 / İstanbul

1

Allah'ın Hoşnut Olduğu Genç

تَعَجَّبَ رَبُّكَ مِنَ الشَّابِّ لَيْسَتْ لَهُ صَبْوَةٌ

Senin Rabbin, kendisinde eğlencelere ve fani zevklere karşı meyil bulunmayan, gençliğini Hakk'a itaat yoluna bağlayan ve gayr-i meşrû şehvet peşinde olmayan bir genci pek beğenmekte ve ondan çok hoşnut olmaktadır.

(Ukbe b. Amir'den *radıyallahu anh*, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/151; Taberani, el-Mucemu'l-Kebir, 17/309; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 10/477; Müsned-i Haris, 2/986; Abdullah b. Mübarek, Zühd, 1/118; Müsned-i Şihab, 1/336; Acluni, Keşfu'l-Hafa, 1/286, hadis no: 748)

Açıklama

Bu hadis doğrudan gençlere hitap etmekte ve dininden başka şeye gönül bağlamayan gerçekten inanmış yiğit oğlu yiğitlerin Rabbilerinin sevgisine mazhar olacaklarını haber vermektedir. Dinini yaşama noktasında dünyaya karşı bir meyli bulunmayan, dinin gereklerini yerine getirmede herhangi bir inhiraf yaşamayan, istikametin İslam'ın altıncı şartı olduğunu bilen, şeytanın ve nefsin tuzaklarına karşı dimdik ayakta durup yoluna devam eden gençler Cenab-ı Hakk'ın kendilerinden hoşnut olduğu, bir manada da razı olduğu yiğitlerdir.

"Böyle bir genç hiç mi sürçmez, hiç mi düşmez, hiç mi günaha girmez? Tabii ki, en hayırlı genç de kimi zaman kayıp düşebilir. Zaman zaman tökezlemek, ara sıra sürçmek, yer yer devrilmek ve bazen şeytana aldanıp bir günah çukuruna düşmek nebîler haricinde her insan için söz konusudur. Ne var ki, iyiliğe kilitlenmiş bir yiğit, daha günaha kapaklandığı ilk anda seccadesine koşar, cürmüne hiç hayat hakkı tanımaz,

onu hemen tevbe ile boğar ve en kısa sürede namaz, oruç, hac, sadaka, iman hizmetine müteallik meşguliyetler gibi salih ameller vesilesiyle günah kirlerinden arınır." (M. Fethullah Gülen, Zaman/Kürsü, 21.12.2007)

Evet, en hayırlı genç odur ki; ihtiyar gibi ölümü düşünüp ahiretine çalışır, gençlik heveslerine esir olmayıp gaflette boğulmaz. Gençliğini Rabbine ibadet ve ubudiyet içinde geçiren kimse kim olursa olsun çok değerlidir. Fakat bu kişi, hayatının baharını yaşayan, heves ve arzularının kendisini dinden uzaklaştıran şeylere meftun etmeye çalıştığı bir genç ise, hadisin ifadesiyle o, Allah'ın (c.c.) çok hoşuna gider.

En hayırlı gencin önemli özelliklerinden biri, Güzeller Güzeli Yusuf Aleyhisselam gibi dünyanın en parlak ve en sevinç veren zamanında bile gaflete düşmemesi, dünyevî güzelliklere meftun olmaması, şehevî arzulara yenilmemesi ve hep âhiretini kurtarma düşüncesiyle hareket etmesidir.

Rabbin hoşnutluğundan ve sevgisinden daha önemli bir şey var mıdır? Allah'ın hoşnutluğu, O'nun sevgili Habib'inin sevgisinden, din için nice fedâkarlıklara katlanan o güzide sahabe efendilerimizin yolundan gitmekle olacaktır.

Evet, bugünün gençleri Hz. Ebû Bekir'in sadakat ve teslimiyetine, Hz. Ömer'in adalet ve tavizsizliğine, Hz. Osman'ın hayâ ve cömertliğine, Hz. Ali'nin de iman, ilim, irfan ve cihad aşkına sahip bulunmalıdır. Abdurrahman b. Avf gibi Allah yolunda vermekten bıkmayan bir hasbî, Ebu Ubeyde b. Cerrah gibi karakter sahibi ve emin bir yiğit, Bilal-i Habeşi gibi imanında dirençli bir delikanlı, Abdullah bin Ömer gibi Resûl'e ve O'nun sünnetine gönülden bağlı bir âşık, Musab bin Umeyr gibi bütün dünyayı ve onun cazibedar güzelliklerini elinin tersiyle iterek Rabbinin hoşnutluğunu seçen bir kahraman, Abdullah bin Abbas gibi ilimde derinleşmiş bir âlim, Ebu Talha gibi hayırsever olmak için çalışmalı, okumalı, yaşamalı ve yaşatmalıdır.

Bugün sahabe gençliğine çok muhtacız. Günümüzün Muazları, Huzeyfeleri, Üsameleri, Hasan ve Hüseyinlerine, o mübarek asrı günümüze taşımaya niyetli, dinamik, çalışkan, cömert, fedakâr, yürekli ve tavizsiz gençlere ne kadar muhtacız…

2

Tevbe Etmek Gençlerde Daha Güzeldir

سِتَّةُ أَشْيَاء حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي سِتَّةٍ مِنَ النَّاسِ أَحْسَنُ : اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأُمَرَاءِ أَحْسَنُ وَالسَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ وَالْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ وَالصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ وَالتَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ وَالْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ

Altı şey güzeldir. Fakat bu altı şey, altı sınıf insanda olunca daha güzeldir: Adâlet güzeldir, fakat idârecilerde olursa daha güzeldir. Cömertlik güzeldir, fakat zenginlerde olursa daha güzeldir. Dinde titiz olmak (vera' sahibi olmak, şüpheli hususları terk etmek) güzeldir, fakat âlimlerde olursa daha güzeldir. Sabır güzeldir, fakat fakirlerde olursa daha güzeldir. Tevbe güzeldir, fakat gençlerde olursa daha güzeldir. Hayâ güzeldir, fakat kadınlarda olursa daha güzeldir.

(Hz. Ali'den *kerremallahu vechehu*, Ali el-Müttaki, Kenzu'l-Ummal, 15/1349, 1353, 16/175; Münavi, Feyzu'l-Kadir, 4/378; Suyuti, Camiu's-Sağir, hadis no: 8292)

Açıklama

Bu hadiste bazı hâl, tavır ve davranışların bir kısım kimselerde daha güzel olduğundan bahsedilmektedir. Hadisi buraya almaktaki gayemiz, Allah Resûlü'nün gençlik çağlarında yapılan tevbenin Hak katında daha sevimli olduğunu belirtmesidir.

Öyleyse denebilir ki Allah katında en hayırlı genç; Rabbin rızasına ermek için kendisini ibadet ü taate veren ve bir günaha girdiğinde hemen tevbe edip kalbindeki günah lekesini temizleyen gençtir.

Her insan gibi gençler de hata eder ve sürçerek günaha girebilir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Bütün insanlar hata eder, hata edenlerin en hayırlısı tevbe edenlerdir" buyurarak genel manada tevbe etmenin önemini belirtmiştir. Bu hadiste de gencin tevbesinin değerine dikkat çeken Efendimiz, nefsinin kendisini günah çukurlarına düşürmek için en uygun devre olan gençlik zamanında girdiği günahlardan dolayı tevbe eden gencin tevbesinin Allah katında diğer tevbelerden daha değerli olduğunu bildirmektedir.

Evet, hayatını iyilik ile geçirmeye söz vermiş bir delikanlı, daha günaha girdiği ilk anda seccadesinin başına koşmalı, yaptığı hatayı hemen temizlemesini bilmelidir. Namaz, oruç, hac, sadaka, iman hizmeti ile ilgili meşguliyetler gibi salih ameller vesilesiyle günah kirlerinden arınan genç, büyük bir yiğitlik yapmış demektir.

Tarih boyunca, gözleri harama iliştiğinden veya girdiği bir günahtan dolayı, hemen sadaka vermeye koşan, seccadelerine yanaşıp Hak karşısında iki büklüm olan, gözyaşlarıyla günah kirlerini eriten nice yiğitler olmuştur. Şeytanın oklarına karşı kalbini korumak ve hemen tevbe etmek, bu yiğitlerin en açık bir özelliği olmuştur.

Tevbe etmeyi basit birkaç sözden ibaret görmemelidir. Gerçek tevbe, söz ile affedilmeyi istemekle birlikte içine düşülen günahlardan dolayı büyük bir ızdırap duyma, yapılan hatalardan da büyük bir pişmanlık hissi içinde olmaktır. Hatta o, farz olan amellerin dışında Allah'a yaklaşma vesileleri olan nafilelerle kalbi temizlemesini bilmek ve işlenen günahın izini hemen yok etmeye çalışmaktır.

3

Gençlerden Melekler Gibi Olan

مَا مِنْ شَابٍّ يَدَعُ لَذَّةَ الدُّنْيَا وَلَهْوَهَا وَيَسْتَقْبِلُ بِشَبَابِهِ طَاعَةَ اللهِ إِلاَّ أَعْطَاهُ اللهُ أَجْرَ اثْنَيْنِ وَسَبْعِينَ صِدِّيقاً ثُمَّ قَالَ يَقُولُ اللهُ تَعَالَى أَيُّهَا الشَّابُّ التَّارِكُ شَهْوَتَهُ لِي الْمُبْتَذِلُ شَبَابَهُ لِي أَنْتَ عِنْدِي كَبَعْضِ مَلاَئِكَتِي

"Dünyanın lezzetini ve eğlencesini terk eden, gençliğini Allah'a itaat ile karşılayan hiçbir genç yoktur ki Allah o gence yetmiş iki sıddîk'ın sevabını vermemiş olsun. Allah Teâlâ, kendisine has münezzehiyet ve mukaddesiyetiyle o gençle iftihar eder ve ona şöyle der: Ey şehvetini Benim için bırakan genç! Ey gençliğini Bana adayan yiğit! Sen Benim nezdimde meleklerimin bazısı gibisin."

(Hz. Ömer'den, *radıyallahu anh*; Ebu Nuaym, Hilyetu'l-Evliya, 4/139, 5/237; Ali el-Müttaki, Kenzu'l-Ummal, 15/1201, hadis no: 43106, 43107)

Açıklama

Bu hadiste ifade edilen Cenab-ı Hakk'ın hitabı, özellikle gençlere bütün dünyevîlikleri unutturacak derecede müthiş bir müjdedir.

Bu hadisi hatırlatan ve orucun değerini anlatan şöyle bir hadis daha vardır: "Oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir. Rabbiniz azze ve

celle demiştir ki: Kulum, benim rızamı kazanmak için şehvetini, yiyeceğini ve içeceğini terk etti. Oruç benim içindir ve onun karşılığını verecek olan da Benim.” (Ebu Hureyre'den *radıyallahu anh*, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/395; Abdürrezzak, Musannaf, 4/306; Beyhaki, Sünen-i Kübra, 4/304)

Allah Teâlâ'nın bu hitabına mazhar olmak kadar güzel bir şey var mıdır? Allah'ın “gencim” diyeceği bir yiğit olmak ne büyük bir şeref, o payeye ermek ne ulvî bir mazhariyettir. Böyle kutsî bir hitaba mazhar olmak için canlar verilmez mi?!. Akıllı insan odur ki dünyada muhasebesini yapar ve ölüm sonrası için çalışır. Tembel ve aciz kimse de nefsinin istekleri peşinde koşarak bütün zamanını boşa harcar. Öyleyse yapılacak olan şeytanın oyuncağı olmamak için geçici dünya zevkinden geçmek ve hiç bitmeyecek gerçek zevk olan Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaya bakmaktır.

Rabbinin kendisinden istediği gibi bir hayat yaşamak. Nefsinin oyununa gelmemek için onun doyma bilmeyen isteklerine karşı çıkmak, şehevî arzuları dizginlemek, yaşadığı toplumda bir asalak olmak yerine onun ızdıraplarına ortak olarak acı ve sıkıntıları paylaşmak, bir adım daha ileri giderek aç sineleri doyurmak için onlara manevi gıdalar taşımak, evladı ateşler içinde yananlara su götürmek, geleceğe dair istikbal endişelerini bir kenara atarak milleti için çalışmak, ümitsizlere ümit, çaresizlere çare olmak, makam ve şöhret tuzağına kapılmadan hırs ve tama' girdabına kapılmadan istikamet üzere bir hayat ortaya koymak, şehvet gayyasına yuvarlanan, nefis cehennemine düşen, fuhuş, kumar, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıkların pençesine düşenlere el uzatmak … İşte bunlar, Rabbimizin bizden istediği ve yaptığımız taktirde O'na layık bir kul, istediği manada bir genç olacağımız hususlardır.

4

Büyüklere Hürmet

ما أَكْرَم شَابٌّ شَيْخاً لِسِنِّهِ إِلاَّ قَيَّضَ اللّٰهُ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ

Allah Teâlâ, yaşından ötürü bir ihtiyara saygı gösteren gence, yaşlılığında hizmet edecek kimseler lutfeder.

(Enes İbni Mâlik'ten *radıyallahu anh*, Tirmizî, Birr 75)

Açıklama

Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem), başka bir sözlerinde "Büyüklerine hürmet ve saygı göstermeyen küçüklerine de merhamet etmeyen bizden değildir." buyurmuştur. Bu ifadesiyle Efendimiz, Müslüman gençte olmasını istediği hususların en önemlilerinden birinin, büyüklerine saygılı olması, onlara hürmette kusur etmemesi gerektiği olduğunu bildirmiştir. Bu durumun aksi yani büyüklere saygı göstermemek, Efendimizin ümmetinden dışlanmayı beraberinde getirmektedir.

Kendimize yapılmasını istemediğimiz bir şeyi başkalarına yapmamak, dinimizde önemli bir prensiptir. Bu açıdan bakıldığında, bugünün genci yarının yaşlısı olduğundan, ihtiyarlık çağında saygın bir hayat sürmesi, gençlik döneminde büyüklere hürmetli olmasından geçmektedir. Her ne kadar hürmet beklenmez ise de o, kazanılır ve başkalarına hürmette kusur etmeyen, hürmet görür.

Bu hadis, yaşlı insanlara hürmet edenlere, yaşlılıklarında kendilerine hizmet edecek kimseler lutfetmek suretiyle Allah Teâlâ'nın ikramda bulunacağını bildirmektedir. Hadiste

ifade edilmek istenen husus, büyüklere saygılı olanın bu amelinin daha dünyada iken mutlaka karşılık bulacağı gerçeğidir.

Büyüklerin küçüklere merhametli olduğu, küçüklerin de büyüklere karşı hürmet dolu olduğu bir toplumda insanlar arası sevgi ve saygı bağlarının ne kadar kuvvetleneceği açıktır. Gençlerin ahlâki olarak dikkat etmeleri gereken en önemli görevlerinden birinin büyüklerine hürmet etmesi olduğunu anlatan bu hadis, aynı zamanda toplum huzurunun temel dinamiklerinden olan fertler ve nesiller arası ilişkilerin düzeltilmesinin de bir yolunu göstermektedir.

O halde her müslümanın yaşlıları dikkate alması, onlara gerekli saygıyı göstermesi ve yapabileceği hizmeti sunması gerekmektedir. Böyle yapılırsa toplum kesimleri arasındaki sevgi-saygı bağları pekiştirilmiş olur. Nesiller mutlu ve sıcak bir ilgi ortamında hayatlarını sürdürürler.

Gençler; bu günün yaşlılarının dün genç olduklarını, gençliğin kalıcı olmadığını, Allah (celle celâluhû) ömür verirse kendilerinin de bir gün gelip yaşlanacağını unutmamalıdırlar.

Küçüğümüzü, büyüğümüzü tanımalı, yaşlılığımızda arzu ettiğimiz saygıyı, hürmet ve hizmeti yaşlılarımızdan esirgememeliyiz. Çünkü saygı beklenmez, kazanılır. Yaşlılar, büyük tecrübe sahibi kimseler olarak görülmeli ve onlara değer verilmelidir.

Çocuklarımız, anne-babalarımız başta olmak üzere yaşlılara nasıl davrandığımızdan, yaşlandığımızda bize nasıl davranacaklarını öğrenirler. Yaşlılar üzerine titremek, onlara olan borcumuz olmakla birlikte, çocuklarımıza ve gençlerimize bu konuda güzel örnek olmaya bir vesiledir. Şefkatlerinin çokluğu sebebiyle hayatlarını bile feda edebilen anababaya yaşlılıklarında ilgisiz kalmak yerine, samimiyetle hizmet ve hürmet ederek rızaları alınmalı ve kalpleri hoşnut edilmelidir. Saygı gösteren, karşılığında saygı bulur. İyilik edene iyilik edilir.

5

Gençlerin En Hayırlısı

خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ، وَشَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ

Gençlerinizin en hayırlısı, (sefahetten uzak durmakta ve temkinli davranmakta) ihtiyarlara benzeyendir. Yaşlılarınızın en fenası ise, (başını gaflete sokmakta ve nefsinin arzularına uymakta heva-perest) gençler gibi yaşayandır.

(Enes b. Malik ve Vâsile b. Eska'dan, *radıyallahu anhumâ*, Taberani, Mucemu'l-Kebir, 22/83; Ebu Yala, Müsned, 13/389; Beyhakî, Şuabu'l-İman, 6/168)

Açıklama

İnsanı kötülüğe götüren şeylerden uzak durmakta ihtiyarlar gençlere kıyasla daha temkinlidirler. Bunun aksine gençler de arzu ve heveslerine uymakta yaşlılara nazaran kendilerini daha serbest hissederler. İşte bu hadis, gençlerin ve ihtiyarların bu özelliklerine atıfta bulunarak gençlerin en hayırlısının ihtiyarlara, yaşlıların en şerlisinin de gençlere benzeyenler olduğunu ifade etmektedir.

"İster kadın ister erkek olsun en hayırlı genç, bir ayağı kabirde yaşlı bir insan edasıyla sürekli ölümü ve ölüm ötesini düşünen, âhiretine azık tedarik etmek için çalışıp didinen, gençlik heveslerine esir olmayan ve gaflette boğulmayan gençtir. O, nefsânîliğin en azgın olduğu dönemlerde bile, öteler iştiyakıyla coşup cismanî arzularını gemleyebilmiş, kulluğu tabiatının bir derinliği haline getirmiş ve kendisini Hakk'ın yoluna vermiş bir adanmış ruhtur.

Evet, bir gencin yaşlılara benzemesi, kanının en deli aktığı ve beşerî garîzelerinin kendisini sürekli dünyaya çağırdığı bir dönemde dahi âhiret yolcusu olduğunu unutmaması, başında şafak emareleri tulû etmiş, saçı-sakalı ağarmış bir ihtiyar gibi bir ayağı ötedeymişçesine yaşaması, şeytanın binbir oyununa rağmen olgun bir gönül adamı edasıyla hayatını dine, imana, Kur'ân'a, hizmete adaması ve her zaman ihsan şuuruyla hareket ederek bütün cismanî isteklerine, şehevî arzularına başkaldırması, günahlara karşı isyan bayrağı açması demektir." (M. Fethullah Gülen, Zaman/Kürsü, 21.12.2007)

Gözü harama iliştiğinde veya gençlik heveslerine takıldığında hemen sadaka kapısına koşan, seccadelerine yapışıp iki büklüm olan, gönüllerini karartmasından korktukları günah izlerini gözyaşlarıyla yıkayan gençler… Bir anlık gafletiyle işlediği günahtan dolayı derin bir hüzün duyan ve "Eyvah, ben mahvoldum; Allah'ın bunca nimetlerine mazhar olmuşken günah yakışır mıydı bana, ne olacak şimdi halim?" diyen, daha sonra da tevbe basamaklarını birer birer aşarak hakiki kulluk ufkuna yükselmede olgun bir Müslüman gibi davranan gençler… İşte hadis, bu gençleri anlatmaktadır.

En hayırlı ihtiyar da Allah yolunu seçen, gönlü genç hak yolunun yolcusudur. O, dünyanın nefsi gıcıklayıcı bütün etkilerine rağmen gözünü ahiret yamaçlarına dikmiş, bu dünyayı ahiret hesabına kullanan bahtiyar insandır. Yeri gelince gençler gibi koşan bahtiyar ihtiyar, dostların ötede olduğunun bilinciyle büyük bir özlemle yanıp tutuşan bir iman abidesidir.

Bediüzzaman hazretlerinin ifadesi ile en hayırlı genç, ihtiyar gibi ölümü düşünüp âhiretine çalışarak, gençlik hevesâtına esir olmayıp gaflette boğulmayandır. En kötü ihtiyar ise, gaflette ve hevesâtta gençlere benzemek isteyen ve hevesât-ı nefsâniyeye çocukçasına tâbi olandır.

6

Efendimiz'in Bir Grup Gence Tavsiyeleri

أَتَيْنَا رسول اللَّه صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم وَنحْنُ شَبَبَةٌ متَقَارِبُونَ، فَأَقَمْنَا عنْدَهُ عشْرينَ لَيْلَةً، وكانَ رسولُ اللَّه صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم رَحِيماً رفِيقاً، فَظَنَّ أَنَّا قد اشْتَقْنَا أَهْلَنَا. فسَأَلَنَا عَمَّنْ تَرَكْنَا مِنْ أَهْلنَا، فَأَخْبَرْنَاهُ، فقال: ارْجعُوا إِلى أَهْليكم فَأَقِيمُوا فِيهِمْ، وَعلِّموهُم وَمُرُوهُمْ، وَصَلُّوا صَلاةَ كَذا في حِين كَذَا، وَصَلُّوا كَذَا في حِين كَذَا، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ، وَلْيؤَمَّكم أَكبَرُكُمَ

Biz aynı yaşlarda bir grup genç Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) gelmiş ve yirmi gün boyunca yanında kalmıştık. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) çok merhametli ve şefkat dolu bir kimseydi. Bizim yakınlarımızı özlediğimizi anlayınca, geride ailemizden kimleri bıraktığımızı sordu. Biz de kendisine söyledik. O zaman şöyle buyurdu:

"Haydi ailenizin yanına dönün ve onların yanında kalarak kendilerini bilgilendirin. Onlara şu namazı şu vakitte, bu namazı bu vakitte kılmalarını söyleyin. Namaz vakti geldiğinde içinizden biri ezan okusun, en yaşlınız da size imam olsun."

(Ebû Süleyman Mâlik İbni Huveyris'den *radıyallahu anh*, Buhârî, Ezân 17, 18, 49, 140, Cihâd 42, Edeb 27, Âhâd 1; Müslim, Mesâcid 292)

Açıklama

Allah Resûlü'nün etrafında dolaşan o kadar çok genç bulunurdu ki bu hadis, o gençlerden bir grubun başından geçen güzel bir hatırayı ve bazı dersleri içermektedir.

Hadisin ravisi olan Malik, Efendimiz'in namaz kılışını çok iyi öğrenmiş ve bazı insanlara Hz. Peygamber gibi namaz kılmayı öğretmek için, namaz vakti olmasa bile kalkıp namaz kılmıştır.

Hadiste dikkat çekmek istediğimiz ana nokta, genç yaşta olan o güzide insanların dünyanın cazibedar çekim gücüne kapılmadan Efendimiz'in getirdiği mesajı almak için büyük bir çaba içinde olmalarıdır. Bunu yaparken, aileleri, sevdikleri, belki de çoluk ve çocuklarının hasretini sinelerine çekmeleridir. Yurdundan, yuvasından ayrı kalan gençlerin niyetleri bu olduğu müddetçe hicret sevabı kazanacakları muhakkaktır. Günümüzde de Rabbisinin ve O'nun mübarek Resûlü'nün getirdiği mesajları öğrenmek, yaşamak ve yaşatmak için dünyanın dört bir yanını kendisine mesken edinmiş adanmış insanların yaptıkları, bu genç sahabîlerin yaptıklarıyla ne kadar da örtüşmektedir. Evet, Kur'ân ve Sünnet'in ne anlattığını öğrenmek, yaşamak ve yaşatmak gayesiyle atılacak her bir adım, gidilecek her bir yol, kat edilecek her bir mesafe ve bu uğurda kullanılan bütün vesileler mübarektir ve inşallah sahabe-i kiramın arkasında yer almaya vesile olacaktır.

Bugün belki Efendimiz'in zatını ziyaret edip O'nu görmek mümkün değildir. Ama, O'nun getirdiği mesajları insanlığa götürmeye gayret eden manevi atmosfer içinde olmak, böylece kendini de şeytanın desiselerinden korumak mümkündür.

Hadisten anladığımız hususlardan biri de Rabbin rızasını kazanma istikametinde yapılan hizmetlerde aileyi, anne babayı, eşi dostu, akrabayı, çoluk çocuğu da unutmamak ve onların da gönüllerini hoş etmek gerektiğidir. Hiç tanımadığımız insanlara götürülen manevi ikramları en yakınlarından esirgemek Kur'ân'ın "yakın akrabalarını uyar!" ayetine ve Efendimiz'in "infak etmeye yakınından başla!" hadisine uygun değildir. Bundan dolayı Allah yolunda koşturmak gibi mübarek bir niyet ve gayret içindeyken Allah'ın ve Resûlü'nün emrettiği bir hususu ihmal etmek izah edilemeyecek bir yanlıştır. Aile ve akraba ilişkileri ile Rabbisinin yolunda koşturmayı iyi bir denge içinde beraberce götüren genç yiğitlere ne kadar da çok ihtiyacımız var!...

7

Gençliğin Tehlikeleri

إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ وَإِنَّ اللهَ تَعالى مُسْتَخْلِفكُم فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ فاتَّقُوا الدُّنْيَا واتَّقُوا النِّسَاءِ

Dünya tatlıdır ve manzarası hoştur. Şüphesiz ki Allah dünyanın idaresini size verecek ve nasıl davranacağınıza, ne gibi işler yapacağınıza bakacaktır. O halde dünyadan sakının ve kadınlardan korunun.

(Ebû Saîd el-Hudrî'den *radıyallahu anh*, Müslim, Zikr 99)

Açıklama

Hadis, insanı dünyaya bağlayan ve onun insanların heva heveslerine hitap eden yönüne işaret etmektedir. Dünyanın tatlı ve hoş görünümlü olması, onun çekiciliğini ve cazibedar güzelliğini anlatmaktadır. İnsanlar arasındaki fitne (imtihan) sebepleri sıralanınca, dünya malı, mülkü, zenginliği, mevki ve makam hırsı ilk başlarda gelir. Hadiste geçen dünya kelimesi ile aslında dünyadaki mal ve mülk anlaşılır. Nasıl ki meyvenin ve malın tadı gelip geçicidir, dünya da tıpkı bunun gibi gelip geçicidir. Bundan dolayı dünyaya gönül bağlamak bir Müslüman için oldukça yanlıştır. Yapılması gereken, ahiret için çalışmak ve dünyadan nasibi de unutmamaktır. Dünyaya gönül bağlamak, ahirete yolunun az kaldığını düşünen ihtiyarlardan daha çok, yaşanacak uzun zamanının olduğunu zanneden gençler için söz konusudur.

Evet, hayırlı genç, bu dünyanın cazip güzellikleri karşısında bakışı bulanmayan, gözü harama kaymayan, ahiret hayatını ebedî mutluluk yurdu sayan ve hep ona ulaşmayı düşünerek yaşayan kimsedir.

Hz. Ömer bir keresinde şöyle demiştir: "İnsanın on huyundan (ahlakından) dokuzu güzel olur da içlerindeki o bir kötü huy (ahlak), hepsini fesada uğratabilir. (Öyleyse) gençliğin tehlikelerinden (sürçmelerinden) uzak durun! (kaçının)"

Evet, günümüz gençliğinin pek çok problemleri vardır ve problemleri etkileyen birtakım faktörler bulunmaktadır: Aile, arkadaş grubu, okul ve eğitim, çevre ve kitle iletişim araçları, gençleri etkileyen faktörlerden bazılarıdır. Özellikle arkadaş grubu ve iletişim araçları bugün gençliğin problemlerinin ana kaynağı durumundadır.

İletişim ve haberleşme araçları arasında basın, radyo, televizyon, sinema, bilgisayar, internet gibi araçları saymak mümkündür. Günümüzde gençler üzerinde bunların çok büyük etkisi vardır. Kitap, dergi, gazete gibi araçlar, bilgi aktarmakla kalmaz, aynı zamanda yön verirler. Özellikle günümüzde bu araçların ahlâkın bozulması yönünde teşvikçi olduğunu da unutmamalıyız.

Bu faktörler gençlikte bazı tehlikeleri doğurur ki hadis bu tehlikelerden uzak kalınmasını istemektedir: Alkol ve uyuşturucu kullanmak, zina ve fuhuş, haksız kazanç ve hırsızlık, gerçek kimliği ortaya koyamama, iman zaafı, ibadet ve kulluk hayatındaki eksiklikler… İşte gençliğin bu ve benzeri tehlikelerinden kaçınmakla Rabbimizin istediği gibi bir genç olabiliriz.

Öyleyse, aileler çocuklarına güzel örnek olmalı, iyi bir aile terbiyesi vermeli, maddi ve manevi açıdan dengeli olması için çalışmalı, sorumluluk duygusunun önemini anlatmalı, kötü arkadaş grubundan uzak tutmalı, boş zamanları kitap okuyarak geçirmesi sağlanmalı, alkol ve uyuşturucu kullananlardan ve bunu tetikleyen ortamlardan uzak tutmalı, gençlerle iyi münasebet kurmasının yolları aranmalı, gençlerin sosyalleşmesine ön ayak olunmalı, manevi ve kültürel değerlerimize sahip çıkmalıyız. "Kadınlardan korunma" konusunu ise bir sonraki hadiste ele alacağız.

8

Erkeklerin en Zor İmtihan Unsuru

مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً هِيَ أَضَرُّ عَلَى الرِّجَالِ مِنْ النِّسَاءِ

Benden sonra erkeklere kadınlardan daha yaman bir imtihan unsuru bırakmadım.

(Üsame b. Zeyd'den *radıyallahu anhumâ*, Buhari, Nikâh 17; Müslim, Zikr 97)

Açıklama

Hadiste, erkekler için her zamanın özellikle de ahir zamanın en büyük fitnesinin (imtihanının) kadın fitnesi olduğu, Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) tarafından ifade edilmektedir.

Günümüz gençliğinin en büyük tehlikesinin kadın olduğunu anlamamak, görememek, fitnenin ne olduğunu bilememek demektir. Namuslu bir gencin bile, büyük günahların çoğundan kendini rahatlıkla muhafaza ettiği halde, kadınla imtihan olma karşısında mağlup olduğunu görmekteyiz. Zira bu fitne, akıl yönünden değil arzu ve heves tarafından saldırmakta ve böylece kolaylıkla günaha girilmesine sebep olmaktadır.

Hadiste geçen fitne ifadesi; imtihan, bela, musibet gibi manalara gelmektedir. Bunun içine ahlakî bozulmayı da katmak mümkündür. Erkekler kadınların fitnesinden, belasından ve şerrinden kaçınmaları gerektiği gibi kadınların da erkeklerin fitnesinden, belasından ve şerrinden kaçınmaları gerekmektedir. Meseleyi çift taraflı ele almak gerekir. Efendimizin hadislerinde erkeklerin maruz kalacakları en zararlı fitne olarak kadınların gösterilmesi ve

bunun aksinin söylenmemesi, bu hususun tarih boyunca da görüldüğü gibi açık seçik bir imtihan çeşidi olduğunu gösterir.

Özellikle maneviyatı ve rûhî hayatı tetikleyen atmosferlerden uzak olan iradesi zayıf gençler için, müstehcenliğe âlet edilen kadın fitnesinden daha büyük ve zararlı bir fitne yoktur. Kadın fitnesi, insanın içindeki duyguları tahrik eder. Kişiyi nefsiyle, şeytanıyla baş başa bırakır. Allah korusun insanı en sonunda da bütün hayatı boyunca temizleyemeyeceği ve utancını duyacağı bir noktaya götürür.

Başka bir hadiste dünyadan sakınılması gerektiği ifadesinin hemen arkasından kadından da korunulması istenmektedir. Bu durum da, gençleri yaşlılara nazaran daha çok ilgilendirmektedir. Zira kadının fitne (imtihan unsuru) olması daha çok genç kimseler için söz konusudur. Evet, erkek ve kadının şehevî arzularının ve birbirlerine karşı olan yönelişlerinin, meşru olmayan her türlü haram ilişkilerden arındırılması dinimizin en önemli gâyelerinden biridir. Ancak bu gaye yerine getirildiği takdirde, toplumda nizam ve düzen sağlanacak, annesi ve babası belli sağlıklı nesiller yetiştirilecek, aile hayatının mutluluğu ve sürekliliği, kadın erkek ilişkilerinin ahlâkî bir temel üzerine bina edilmesi mümkün olacaktır. Ayrıca dünyanın bir özelliği olan çekicilik, kadın için de söz konusudur. Nitekim günümüz dünyasında bu durumu görmek mümkündür.

Bazı rivayetlerde Peygamber Efendimiz, kadınlar sebebiyle ortaya çıkacak fitneden genel anlamda sakındırdıktan sonra, özel anlamda bunun örneğini vererek, Benî İsrâil'in ilk fitnesinin "kadın" yüzünden olduğunu hatırlatmıştır. Kadınlar da fitne (imtihan) unsurlarından biridir. Bunun sebebi, kadının yaratılışındaki çekicilik, kadın ve erkeğe verilen şehvet hissidir. Öyleyse başta gençler olmak üzere herkes, kadın erkek ilişkilerinde dinin istediği şartları düşünmelidirler.

9

Allah Resûlü'nün Vasiyetleri: Gençler

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ كَانَ إِذَا رَأَى الشَّبَابَ قَالَ: مَرْحَبًا بِوَصِيَّةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصَانَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُوَسِّعَ لَكُمْ فِي الْمَجْلِسِ وَ أَنْ نُفهِمَكُمْ الْحَدِيثَ فَإِنَّكُمْ خُلُوفُنَا وَ أَهْلُ الْحَدِيثِ بَعْدَنَا

Ebu Said el-Hudri hazretleri gençleri görünce onlara şöyle seslenirdi: Ey Allah Resûlü'nün vasiyetleri, sizlere selam olsun, Merhaba! Allah Resûlü meclis ve toplantılarda sizlere yer açmamız, sizlere hadis anlatmamız hususunda bize vasiyette bulunmuştu. Çünkü sizler bizim halefimizsiniz ve bizden sonra gelip Hadis'e hizmet edecek (ehl-i hadis) kimselersiniz.

(Ebu Said el-Hudrî'den *radıyallahu anh*, Beyhaki, Şuabu'l-İman, 2/275)

Açıklama

Gençler, bir milletin geleceğidir. Gençliğe yatırım yapan bir millet elbette yarınlara güvenle bakabilir. Efendimizin hayatına baktığımızda O'nun bu manada gençlere çok önem verdiğini, onların yetişmesi adına her türlü imkânı hazırladığını, hatta ashabına gençlerin yetişmesi noktasında tahşidatta bulunduğunu görüyoruz. İşte hadiste ifade edilen Allah Resûlü'nün gençliği ashabına vasiyet etmesi bu manada anlaşılabilir.

Diğer bir deyişle Efendimiz gençleri kendi sahabilerine vasiyet ederek onlara ne kadar değer verdiğini göstermiştir. Çünkü vasiyet edilecek olan şey genelde kıymetli hususları ihtiva eder, önemli ve gözetilip korunması gereken şeyler değerine binaen vasiyet edilerek ne yapılması gerektiği ifade edilir.

Hadiste dikkati çeken başka bir husus ise gençlerin ilmî yönden yetiştirilmesidir. Hadiste ifade edilen ve "hadis ehli" olduğu vurgulanan gençlere aslında hadis ilmi özelinde bütün ilimlere karşı bir teşvik vardır. Çünkü geleceği emanet edeceğimiz ideal gençliğin en önemli vasıflarından birisi de ilim sahibi olmalarıdır. Asrımız bilgi çağıdır. Bilgiden yoksun milletler, onu elinde tutanların oyuncağı olmaktan kurtulamazlar.

Burada dikkatlerden kaçmaması gereken bir husus da şudur ki, Peygamber Efendimiz gençliği "Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız sizi doğru yola iletir." ifadeleri ile yücelttiği kendisinden sonra gelen en şerefli insanlara vasiyet etmiştir. Dolayısıyla gençlik, kime vasiyet edildiğinin şuuruyla hareket ederek onlara layık olma noktasında ellerinden gelen en üstün cehd ve gayreti göstermelidir.

Bundan dolayı olacak, İbn Mes'ud hazretleri ilim talebinde bulunan, ilim öğrenmek için yola koyulan gençleri gördüğünde onları: "Ey hikmet pınarları ve zulmeti aydınlatan kandiller" diyerek kucaklardı. (Beyhaki, Şuabu'l-İman, 2/271)

Hadisi rivayet eden Ebu Said el-Hudri hazretleri de, gençlere yönelerek onlara şöyle derdi: Ey kardeşimin oğlu! (bunu kardeşim veya yeğenim şeklinde terceme etmek de uygundur.) Bir konuda şüphelendiğin zaman yakinen cevap alabilmek için bana sorabilirsin. Yakîne ulaşman, bana şüpheye düşmenden daha sevimli gelir.

10

Gençler ve Gözün Harama Kayması

وَعَنْ جَرِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ عَنْ نَظَرِ الفَجْأَةِ فَقَالَ: «اِصْرِفْ بَصَرَكَ»

Cerîr radıyallahu anh şöyle demiştir: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ansızın görmenin hükmünü sordum. Bana "Hemen gözünü başka tarafa çevir! " buyurdu.

(Cerîr b. Abdillah'dan *radıyallahu anh*, Müslim, Âdâb 45. Ayrıca bk. Ebû Davûd, Nikâh 43; Tirmizî, Edeb 28)

Açıklama

Bu hadis, aniden ve ansızın bakılması haram olan bir şey görüldüğünde gözü hemen oradan çekmeyi öğütlemektedir. Evet, kasıtsız olarak ve ansızın, bir kadının bakılması haram olan bir yerini görüvermenin herhangi bir sorumluluk doğurup doğurmayacağı merak edilip Resûl-i Ekrem Efendimiz'e sorulmuş ve Efendimiz, "Hemen gözünü (başka tarafa) çevir!" buyurarak bu bir anlık görmenin sorumluluk doğurmayacağını, bakmaya isteyerek devam etmesi halinde haram işlemiş olacağını bildirmiştir. Nitekim, âyette Allah Teâlâ da "Mü'min erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar! (Nûr sûresi, 24/30) buyurmaktadır.

Konuya ışık tutan şu olayı da kaydedelim: Kadınların örtünmesiyle ilgili emir geldikten sonra, gözleri görmeyen âmâ sahâbî Abdullah İbni Ümmü Mektum, Peygamber Efendimiz ile muhterem eşlerinden Ümmü Seleme ve Meymûne'nin de bulunduğu bir ortama

gelmişti. Efendimiz onlara İbni Ümmi Mektûm geldi diye örtünmelerini emretmişti. Onlar, gelen kişinin âmâ (gözleri görmeyen) olduğunu, bu sebeple de kendilerini görme ihtimalinin bulunmadığını söylemişlerse de Efendimiz, harama bakma yasağının sadece erkeklere ait olmadığını kadınların da aynı şekilde nâmahreme bakmamaları gerektiğini bildirmek üzere "Siz ikiniz de mi âmâsınız, onu görmüyor musunuz?" buyurmuştur. Nitekim Nûr sûresinin 31. âyetinde "Mü'min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar!" buyurulmaktadır. Binaenaleyh gözleri haramdan sıkındırmak, hem Müslüman erkeklerin hem de Müslüman hanımların görevidir.

Âmâ (gözleri görmeyen) bir erkeğin yanında dahi örtünmenin sadece Hz. Peygamber'in hanımlarına has bir görev olduğu da ifade edilmiştir. Efendimiz'in iki hanımına yaptığı bu örtünme tavsiyesi, onların âmâ da olsa erkeklere bakmamalarını tenbih anlamında da yorumlanabilir. Aslında şehvet duyulmaması halinde müslüman kadınların, müslüman erkeklere göbek ile diz kapakları arası hariç diğer yerlerine bakmaları mübahtır. Ancak şehvet söz konusu olacaksa bakamazlar. Bunun tayin ve tesbiti zor olduğu için ortaya çıkması muhtemel kötülükleri önlemek bakımından ihtiyatlı davranılması tavsiye edilmiştir.

Konuyla alakalı diğer bir hadiste şöyle buyurulmaktadır: Nazar (bakış) şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Kim Benim korkumdan dolayı harama bakmayı terkederse, kalbine öyle bir iman neşvesi ve halâveti (tatlılığı) atarım ki, onun zevkini gönlünün derinliklerinde duyar." (Abdullah b. Mesud'dan *radıyallahu anh*, Hâkim, Müstedrek, 4/349; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/264; Taberani, el-Mucemu'l-Kebir, 10/173; Müsned-i Şihab, 1/195) Bu hadisteki "Kim Benim korkumdan..." diye devam eden kısım kudsî bir hadistir. Yani Efendimiz bunu Rabbimizden bize aktarmaktadır. Efendimiz, Rabbimizin bu iltifatkâr beyanını naklederek Müslümanları gözlerini harama kapatmaya çağırmıştır.

Evet, harama nazar, zehirli bir oktur. İnsanı zehirleyerek etkisini bir müddet devam ettirir. Eğer tevbe ilacı ile tedavi edilmezse bu zehirli okun insanda meydana getireceği

yaraları başka türlü yok etmenin bir çaresi yoktur. Gözlerin bakmakla yükleneceği günahlar insanın kalbine bir ok gibi saplanır. Gözlere günahın ilişivermesi yeterlidir. Gerçek yiğitlerdir ki o bakışı devam ettirmezler ve kalplerini yaralayan bu oku hemen tevbe ile yok ederler.

Allah Teâlâ'nın harama bakmayı terk eden kimseye verdiği müjdenin haddi hesabı yoktur. Zira hadisin devamında kalbe verilecek bir iman neşvesinden bahsediliyor ki böylece imanın tadını tatmak mümkün olacak ve kimbilir o iman tadıyla daha ne manevi güzelliklere erişilecektir.

Hadiste ifade buyurulan hususlardan biri de harama bakmayı Allah korkusundan dolayı terk etmek gerektiğidir. Başka hangi sebeple bakış terk edilebilir? Bu ayrı bir mesele olsa da önemli olan Allah'ın bir şey istediği için o işi yapmak veya bir şeyin yapılmasını yasakladığı için onu terk etmektir ki bu, ihlâslı olmak demektir.

Evet, gözün zina etmesi onun harama bakmasıdır. Efendimiz, insanoğluna zinadan nasibinin yazılıp takdir olunduğunu bildirmiş arkasından da şöyle demiştir: "Gözlerin zinası (mahremi olmayan kadınlara şehvetle) bakmaktır. Kulakların zinası, (dinlenmesi yasak olan sözleri) dinlemektir. Dilin zinası, (konuşulması haram olan şeyleri) konuşmaktır. Elin zinası, (yabancı bir kadına şehvetle) dokunmaktır. Ayak zinası da (gidilmesi yasak olan yere) gitmektir. Kalbin de zina temennisi ve arzusu vardır. Tenasül uzvu, bu azanın arzularını ya gerçekleştirir yahut yalanlar."

Yine Efendimiz şöyle buyurur: "Üç kimse vardır ki (kıyamet günü) onların gözleri ateşi görmeyecektir: Allah yolunda uykusuz kalan göz, Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah'ın bakmasını yasakladığı şeylerden sakınan göz."

Harama bakmamayı ifade eden diğer bir hadiste Allah Resûlü Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) öncelikle Hazreti Ali efendimize, ikinci olarak da bütün ümmetine hitaben, "Ya Ali, birinci bakış lehinedir, fakat ikincisi aleyhinedir" buyurmuştur. (Hz. Ali'den *Kerremallahu vechehû*,

Tirmizi 5/101; Ebu Davud, 1/652) *"Bir kasıt olmadığı için ilk bakışın mesuliyet ve sorumluluk getirmeyeceğini belirten Efendimiz, ikinci defa bakmak iradî ve isteyerek olduğundan, onun günah hanesine yazılacağını vurgulamıştır. Böylece harama götüren yolu tâ baştan kesmiş, günahlara geçit vermemek gerektiğine dikkat çekmiştir. Evet, irade dışı göze ilişen birinci bakışta günah yok ise de, ikinci ve diğer bakışlarda irade devrede olduğu için, nefsin rolü vardır ve bu bakış, kişiyi alıp götürebilecek bir zincirin ilk halkası olduğundan haramdır. Efendimiz, harama götüren yolu, ta baştan bu şekilde önlemekte ve günahlara geçit vermemektedir."* (İnancın Gölgesinde-2, Âfaki Meseleler bölümünden)

Efendimiz arzu ve heveslerine göre hareket etmede diğer insanlara göre daha atılgan olan gençlere seslenmektedir. Hele günümüzde sokaklarda, çarşı pazarda istemeyerek de olsa göze ilişen nahoş manzaralar olmaktadır. Bu hadisi pratikte uygulayarak ikinci kez bakmamak suretiyle gözlerini haramdan çekenlere bir vacip sevabı kazanma müjdesi de verilmiştir. Evet, vacip bir ibadetten kazanılacak sevap çok önemlidir ve bu sevabı, gördüğümüz bir haramdan gözlerimizi kaçırarak ve ikinci kez ona bakmayarak kazanmak mümkündür.

"Bir keresinde İmam Şafii Hazretleri, hocası Vekî' bin Cerrâh'a hâfızasının zayıflığından şikâyette bulununca, o büyük zat, İmam Şafii'yi en küçük günahlardan bile uzak durmaya çağırmış ve ona şöyle demiştir: "İlim, ilâhî bir nurdur; Cenâb-ı Allah, devamlı günahlara dalan kimseye nurunu lutfetmez." Kaldı ki, İmam Şafii muhtemelen bir metni ilk defada değil de ikinci veya üçüncü kerede ezberleme durumuna düşünce hâfızasından şikâyet etmiştir. Ayrıca, İmam Şafii gibi bir ruh insanının bilerek günaha girmesi de zaten hiç düşünülemez." (Kırık Testi-7, Ölümsüzlük İksiri, Mefluç Dimağlar ve Unutkanlığın Reçetesi)

Bütün Müslümanların özellikle de gençlerin gözlerinin haram göreceği yerlerden mümkün mertebe uzak durmaları, yeme ve içmelerine dikkat etmeleri, insanı hayra yönlendirici yerlere devam etmeleri, şehveti tetikleyen ortamlardan ve stresten uzak durmaları, baktıkları haramın kendilerinin olmadığını düşünmeleri, ayrılınca acı çekeceklerini idrak etmeleri bu hususta yapılabilecek birkaç tavsiyedir.

11

Gençlik ve Cinsel Sapmalar

لا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ، وَلا الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ، ولا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، ولا تُفْضِي الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ

Erkek, erkeğin avret yerine, kadın da kadının avret yerine bakmasın. Bir erkek başka bir erkekle; bir kadın da başka bir kadınla bir örtü altında yatmasın.

(Ebû Saîd el-Hudrî'den *radıyallahu anh*, Müslim, Hayz 74; Ayrıca bk. Tirmizî, Edeb 38; İbni Mâce, Tahâret 137)

Açıklama

Bu hadiste gözü haramdan korumak ve sakındırmak tavsiye/emir edilmekte, aynı cinsten olan iki kişinin birbirlerinin avret yerlerine bakmaları ve bir örtü altında yatmaları yasaklanmaktadır. Hemcinslerin bu bakışları ve bir örtü altında birleşmeleri yasak olunca farklı cinsten olanların, yani bir erkek ile bir bayanın böyle bir işi yapmaları öncelikli olarak yasak olmaktadır. Bu üslup Kur'ân'da ve hadislerde sıklıkla kullanılan bir üsluptur. Bu bakma ve yatma fiillerini gerçekleştiren kimselerin yaşlı veya genç olmaları arasında bir farklılık yoktur. Ayrıca, bir örtü altında tenleri birbirine değecek şekilde çıplak olarak bulunmak da yasaktır. Diğer taraftan yakışıklı ve genç erkeklere şehvetle bakmak da hadislerle yasaklanmıştır. Hatta bunun büyük günahlardan olduğu bile ifade edilmektedir.

Tabiî bakma yasağı, tedâvî olmak ve mahkemede şâhitlik etmek gibi zarûrî haller dışında söz konusudur. Böylesi ihtiyaç ve zarûret hallerinde de ihtiyaç ölçüsünde bakılabilir. Gereksiz yere bakmayı sürdürmek bu hallerde de yasaktır. Şunu da belirtmek gerekir ki erkekle kadının birbirinin avret yerine bakmasının haram olması, aralarında nikâh bağı bulunmayanlar içindir. Hanefîlere göre erkeğin avret mahalli, göbeğin altından diz kapağının altına kadardır. Kadının ise, eli, yüzü ve ayakları hariç bütün bedeni avrettir.

Günümüzde homoseksüellik ve lezbiyenlik gibi sapık ilişkilere, hep masum gibi görünen hareketler sebep olmuştur. Her türlü cinsel sapmanın ve günahların önünü tâ baştan kesen bu hadis-i şerife uygun hareket etmekle, aileler korunacak, cinsel ve ahlâkî açıdan temiz ve sağlıklı fertlere sahip olunacak, çağdaşlık adı altında işlenen her türlü cinsel sapıklık ve rezaletten uzak kalınmış olunacak ve insanlar kendi namus ve şereflerini korumuş olacaklardır.

12

Allah'a İbadet İçinde Yetişen Genç

سبْعَةٌ يُظِلُّهُم اللَّه فِي ظِلّهِ يَوْمَ لا ظِلَّ إلاَّ ظِلُّهُ: إِمامٌ عادِلٌ، وَشَابٌ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجلَّ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ معلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ ورَجُلاَنِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ، وَتفَرَّقَا عَلَيْهِ، ورَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ، فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ، فَأَخْفَاهَا حَتَّى لا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ، وَرَجلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِياً فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ

Başka bir gölgenin bulunmadığı Kıyamet gününde Allah Teâlâ, yedi insanı, arşının gölgesinde barındıracaktır: Âdil devlet başkanı, Rabbına kulluk ederek temiz bir hayat içinde serpilip büyüyen genç, Kalbi mescidlere bağlı müslüman, Birbirlerini Allah için sevip buluşmaları da ayrılmaları da Allah için olan iki insan, Güzel ve mevki sahibi bir kadının beraber olma isteğine "Ben Allah'tan korkarım" diye yaklaşmayan yiğit, Sağ elinin verdiğini sol elinin bilemeyeceği kadar gizli sadaka veren kimse, Tenhâda Allah'ı anıp gözyaşı döken kişi."

(Ebû Hüreyre'den *radıyallahu anh*, Buhârî, Ezan 36, Zekât 16, Rikak 24, Hudûd 19; Müslim, Zekât 91)

Açıklama

Bu hadiste Allah Teâlâ'nın âhiretteki sıkıntılardan rahmetiyle koruyacağı yedi sınıf insan anlatılmaktadır. Allah'ın gölgesinde barınacak insanlar sadece bu yedi sınıftan ibâret değildir. Zira başka hadislerde önemli niteliklere sahip bazı kişiler daha sayılmıştır (Meselâ bk. Müslim, Zühd 74, Birr 38; Tirmizî, Büyû' 67; İbn Mâce, Sadakât 14).

Hadiste anlatılan insanların özelliklerine bakılınca, her birinin, büyük güçlükleri göğüslemiş, hemen hemen aynı seviyede "zor"u başarmış kimseler oldukları, hepsinin birçok dâhilî ve hâricî engellere rağmen, önemli bir mücâdele vermiş oldukları anlaşılmaktadır. Yani hepsinin ortak özelliği, kullukta sevgiye dayalı kahramanlıklarıdır.

Biz burada ikinci olarak anlatılan genç üzerinde durmak istiyoruz: Nefsanîliğin en azgın olduğu dönemlerde, bedenî ve cismanî arzularına rağmen, kendini Hakk'a kulluğa adamış delikanlı. Allah'a kulluk içinde neş'et etmiş, büyümüş, yetişmiş bir genç… Gençlik yıllarında kendini iman ve Kur'ân hizmetine vermiş, namaz başta olmak üzere ibadetlerini aksatmamış, nefsin desiselerini Allah'a kulluk siperiyle göğüslemiş, hevâ, heves ve şehevî duygularını gemlemeyi bilmiş, arzu ve isteklerinin zirvede olduğu zamanlarda kulluğa sarılmış genç… Nefsinin ve şeytanın kendisi ile uğraşacak vakit bulamadığı, haramlardan el etek çekmiş, hayatının her ânını ibadet yörüngeli geçiren genç… Evet, bunları yapmak zaten değerlidir. Ama bunları hayatının baharında, gençlik devresinde yapmak ise değerler üstü bir değere sahiptir.

İbadet hayatına gençlik devresinde gösterilen titizliğin çok önemli bir yeri vardır. Çünkü gençlik zamanında yapılacak ibadet ihtiyarlık zamanındakine nazaran daha meşakkatli ve zordur. Zira gençlik, kanın deli, heva ve heveslerin de doruk noktada olduğu ve şehevî duyguların insanın pek çok duygusuna galebe çaldığı bir devredir. (Aynî, Umdetu'l-Karî, 5/178)

13

Gençler ve Evlilik

يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ

Ey gençler topluluğu! Sizden evlenmeye gücü yeten ve imkânı olan kimse hemen evlensin. Çünkü evlilik, gözü ve namusu (haramdan) korumada en etkili yoldur. Evlenmeye gücü yetmeyen ve imkânı olmayanlar ise oruç tutsunlar. Çünkü oruç kişinin şehvetini kırar(n) bir kalkandır.

(Abdullah b. Mes'ûd'dan *radıyallahu anh*, Buhari, Nikah 10; Müslim, Nikah 1; Ebu Davud, Nikah 1; Tirmizi, Nikah 1; Nesai, Sıyam 43)

Açıklama

Cenab-ı Hak, evlilik müessesesini, varlığının delillerinden saymış ve şöyle buyurmuştur: "O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: Kendilerine ısınmanız için, size içinizden eşler yaratması, birbirinize karşı sevgi ve şefkat var etmesidir. Elbette bunda, düşünen kimseler için ibretler vardır." Evet, evliliğin mübah, mekruh, sünnet, ve vacip olan çeşitleri vardır. İslam hukuku âlimleri, nefsî ve şehevî isteklerinin ardına düşerek harama girme ihtimali kuvvetli olan kimseler için bir an önce evlenmeyi tavsiye etmişlerdir. İşte âlimlerin bu şekilde düşünmelerine sebep olan hadislerden biri de bu hadistir.

Bu hadis, gözünü haramdan koruma ve şehvetinin esiri olmama yolunda çok önemli bir ikazı dile getirmektedir. Zira istediği gibi bir eşi bulmuş ve evlenmiş bir insanın artık gözü haramlara kaymayacak ve şehevi duygularını kontrol etmede en salim ve güvenilir yolu bulmuş olacaktır. Evlilikte eşlerin birbirleri ile sükûnete ermeleri söz konusudur ki yukarıdaki ayette anlatılan da bir bakıma evlenen kimselerin artık bakışlarını sadece kendi eşlerine hasretmeleri gerektiğini belirtmektedir. Bu açıdan denilebilir ki evliliğe giden yollar kolaylaştırılmalı, Rabbin rızası istikametinde hareket etmek isteyenlere yardımcı olunmalıdır.

Hadisin devamında da evlenmeye güç yetiremeyenlere oruç ibadeti tavsiye edilmektedir. Oruç ibadetinin kişinin iradesini dizginleyici öyle bir etkisi vardır ki sadece oruç tuttuğu günün gündüzünde olduğu gibi bu irade gücünü insan o günün gecesinde de gösterebilecek ve oruç ile adeta irade kahramanı bir hale gelebilecektir. Oruç ibadeti, nefsî ve şehevî duyguları azaltan, insanı bedeninin ve cismaniyetinin dar mahpesinden kurtaran, ona gerçek özgürlüğün ve zevkin Allah'a kul olmada olduğunu hatırlatan çok önemli bir ibadettir ki belki de bu açıdan oruç için Allah Teâlâ "O, benim içindir, onun karşılığını verecek olan da Benim" buyurmuştur.

Burada Tavus b. Keysan'ın bir sözünü hatırlamakta fayda var: "Gencin dini (nüsükü, ibadet ve taati) evleninceye kadar tamam olmaz." (Ebu Nuaym, Hilyetü'l-Evliya 4/6; Said b. Mansur, Sünen, 1/140)

14

Mahremiyet ve İbadet Eğitimi

مُرُوا أَوْلاَدَكُمْ بِالصَّلاَةِ وهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ

Çocuklarınıza yedi yaşındayken namaz kılmalarını söyleyiniz. On yaşına bastıkları hâlde kılmazlarsa kendilerini cezalandırınız, yataklarını da ayırınız.

(Abdullah İbni Amr İbni Âs'dan *radıyallahu anh*, Ebû Dâvûd, Salât 26)

Açıklama

Allah Resûlü Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) benzer bir hadiste şöyle buyurmuştur: "Çocuğa yedi yaşındayken namaz kılmayı öğretiniz. On yaşına bastığı hâlde kılmazsa, cezalandırınız." (Ebû Dâvûd, Salât 26; Tirmizî, Mevâkît 182)

Bu hadîs-i şerîfte, çocuklara öğretilmesi gereken ibadetlere dair bazı tavsiyeler bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, yedi yaşına basan çocuğa namazın öğretilmesi, on yaşına gelince de bu konuda daha ciddi bir şekilde uyarılmasıdır. Aile fertlerinin kıldığı namazı gören çocuk belirli bir yaşa kadar zaten namazı taklit ederek kılacaktır. Önemli olan ona bu ibadetin şuurlu bir şekilde öğretilmesi ve yaşı ilerledikçe namaza devam etmesinin sağlanmasıdır. Çocukluk çağında bir şekilde namazını kılan ama gençlik hevesatıyla bunu devam ettiremeyen kimselerde görülen esas eksiklik namazın ona şuurlu bir şekilde

öğretilememesidir. Namaz eğitimi adına Efendimizin tavsiyelerini göz önünde bulundurursak çok erken yaşlarda çocuğa namaz kılmayı öğretmek gerekmektedir. Gençliğini ibadetlerini aksatmadan geçiren kimselerin bu terbiyeyi almış oldukları görülür.

Namaz terbiyesini bir şekilde alamamış gençler ise ibadete karşı sabır göstermeli, namazın insan ruhunu terbiye eden tarafını düşünmeli ve bütün ibadetlerin bir fihristi niteliğinde olan namazı en güzel bir şekilde öğrenip kılmaya başlamalıdırlar. Aksi taktirde azarlanmayı hak etmiş olacaklardır ki hadiste bu açık bir şekilde anlatılmaktadır. Hadisteki ifadeyi, incitmeyecek şekilde eğitme amaçlı pataklamak, kulağını çekmek gibi davranışlar olarak anlamak mümkündür. Yoksa ciddi şekilde hırpalamak hadisten anlaşılan bir mana değildir.

Hadisin son tarafında belirtilen "yatakların ayrılması" gerektiği hususu da özellikle günümüzde çok önem kazanmıştır. Bu yasak, yaşları ona basan bütün çocukları ilgilendirmektedir. Cinsiyetleri ne olursa olsun bunu uygulamak gerekir. Yani sadece kızlarla erkekleri değil aynı cinsten olan çocukların yatakları da ayrılmalıdır. On yaşlarında ergenlik çağına girme ihtimali bulunan çocukların cinsiyet sapmasına maruz kalmamaları için bu tedbir çok önem arz etmektedir. Çünkü vücutları birbirlerine değen ergenlerde bu tür sapmaların olması muhtemel ve mümkündür.

15

Gençler ve Kılık-Kıyafet

نَهَى رَسُولُ اللَّه صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم عَنِ القَزَعِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve selem) başın bir kısmını tıraş edip bir kısmının (perçem olarak) bırakılmasını yasakladı.

(Abdullah İbni Ömer'den *radıyallahu anhümâ*, Buhârî, Libâs 72; Müslim, Libâs 72, 113. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Tereccül 14; Nesâî, Zînet 5, 58; İbni Mâce, Libâs 38)

Açıklama

Abdullah İbni Ömer'in bildirdiğine göre, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir gün saçının bır kısmı tıraş edilmiş bir kısmı bırakılmış bir çocuk görmüştü, aile fertlerini böyle yapmaktan menedip onlara şöyle buyurdu: "Saçın ya hepsini tıraş edin ya hep bırakın!" (Ebû Dâvûd, Tereccül 14)

Hz. Ali'nin bildirdiğine göre de Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) kadının saçlarını kökünden kestirmesini yasaklamıştı. (Nesâî, Zînet 4. Ayrıca bk. Tirmizî, Hac 75)

Bu hadîs-i şerîfler bize saç tıraşı ile ilgili nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini anlatmaktadır.

Evet, Hz. Peygamber Efendimiz'in, tıraş olmakta istediği espri, sadelik ve başka kültürdekilere benzememek gerektiğidir. Başın büyük bir kısmını tıraş edip bazı yerlerde bırakmak veya saçların bazı yerlerinden kesip yer yer bırakmak, Efendimiz'in istediği tıraş

şekli değildir. Başka hadislerden Efendimiz'in, yarı tıraşlı olmayı o günün müşrik, yahudi ve fâsıklarının tıraşına benzettiği için tasvip etmediğini görüyoruz. Bu açıdan bakıldığında günümüzde de başka kültürlerin öngördüğü kılık kıyâfet şekilleri ile moda adı altında değişik tiplere bürünmenin doğru olmadığı açıktır. Öyleyse tıraş olmaktan yola çıkarak kendi kültür ve medeniyetimize ait olan formları, tutum ve tavırları takınmak gerektiğini söylemek pekâlâ mümkündür.

Saçları tıraş ettirmeye sağ taraftan başlamak da (bk. Ebû Dâvud, Menâsik 78) Efendimiz'in uygulamaları içindedir.

Diğer yandan Müslüman bayanların saçlarını kökünden kestirmeleri de Allah Resûlü tarafından bizzat yasaklanmıştır. Müslüman hanımlar için, tedâvi olmak gibi zarûri haller dışında saçlarını kökünden kestirmek bir bakıma bir organın kesilmesi şeklinde kabul edilmiştir.

Günümüzde görsel iletişim araçlarında boy gösteren kimselere özenerek moda adı altında kendi kültür normlarıyla örtüşmeyen kılık-kıyâfete bürünenler, özellikle de gençler, Efendimiz'in bu konudaki uygulamalarını iyice değerlendirmeli, bu hassasiyeti idrak etmeli ve hiç alakası olmamasına rağmen çağdaşlaşma olduğu zannedilen bu kimlik ve kişilik yozlaşmasına "dur!" demelidirler.

16

Gençlik ve Fıtrî (Tabiî) Güzellik

لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ، وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ، الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقِ اللّٰهِ، فَقَالَتْ لَهُ امْرَأَةٌ فِي ذَلِكَ. فَقَالَ: وَمَا لِي لاَ أَلْعَنُ مَنْ لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم وَهُوَ فِي كِتَابِ اللّٰهِ؟، قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: {وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا}

Allah Resûlü, bir keresinde "Döğme yapan, yaptıran, yüzünün tüylerini yolan, güzel görünsün diye dişlerini seyrekleştiren, Allah'ın yarattığını bozan kadınlara Allah lânet etsin" demişti. Bir kadının bu hadisi rivayet eden İbni Mes'ûd'u aşırı gitmekle suçlaması üzerine bu defa; "Peygamberin lânet ettiği kimseye niçin lânet etmeyecekmişim? Peygamberi izlemek Allah'ın kitabında emredilmiştir. Allah Teâlâ; "Peygamber size ne verirse onu alın, sizi nehyettiğinden de uzak durun!" [Haşr sûresi, 59/ 7] buyurdu, demiştir.

(Abdullah İbni Mes'ûd'dan *radıyallahu anh*, Buhârî, Tefsîru sûre (59), 4; Libâs 82, 84, 85, 87; Müslim, Libâs 120. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Tereccül 5; Tirmizî, Edeb 33; Nesâî, Zînet 24, 26, 71; İbni Mâce, Nikah 52)

Açıklama

Hadiste anlatılan olay şöyle cereyan etmiştir: Hiçbir tabiî ve sağlık ihtiyacı yokken sırf güzel görünmek için hadiste sayılan yollara başvuran kadınlara, büyük sahâbî Abdullah İbni Mes'ûd'un lânet ettiğini duyan Ümmü Ya'kûb isminde meşhur bir hanım, İbni Mesud'a: "Ben Kur'ân'ı baştan sona okudum, bu sayılan işleri yapan hanımlara lânet edildiğine rastlamadım. Sen bunları nereden çıkarıyorsun?" diye itiraz etmişti. İbni Mes'ûd, böylesi hanımlara Hz. Peygamber'in lânet ettiği, kendisinin de Peygamber'in lânet ettiklerine lânet etmekten asla çekinmeyeceği cevabını verdikten sonra, konunun Allah'ın kitabında da olduğunu bildirmiş ve: "Eğer sen, dediğin gibi Kur'ân'ı okumuşsan mutlaka bu hükmü bildiren âyete rastlamış olmalısın" demiş sonra da "Peygamber size ne verirse onu alın, sizi nehyettiğinden de uzak durun!" anlamındaki âyeti okumuştur. Ümmü Ya'kûb, bu cevaba bir şey diyememiş ama İbni Mes'ûd'un hanımında da, yasak olduğunu söylediği şeylerden birinin bulunacağını iddia edecek kadar işi ileri götürmüştür. İbni Mes'ûd'un, "Haydi, git bak!" demesi üzerine gidip bakmış ve, "Hanımında bunlardan bir şey göremedim" demiştir. Bunun üzerine Abdullah İbni Mes'ud (radıyallahu anh), o kadına, "Bana bak, böyle bir şey olsaydı, biz onunla bir arada olmazdık" demiştir. Her ne kadar bu hadisin söylenme sebebi özel bir olay olsa da, hükmü geneldir ve bu olayda bütün Müslümanların alacağı ibretler bulunmaktadır.

Bu hadis-i şerif bizlere fıtrata müdahalenin yanlışlığını anlatmaktadır. Allah Resûlü'nün bu sözünde tabiî ve fıtrî olan güzelliği kabul etmeyip daha fazlası için uğraşan kimselere lanet edildiği ifade edilmektedir. Dünyaya geldikten sonra kaza geçirme gibi sebeplerle

insanın fiziki yapısında meydana gelen düzensizlik ve intizamsızlıkları eski haline getirmek yasak değildir. Diğer bir ifade ile vücudu fıtratın aslına ircâ etmek yasaklanmamıştır. Yasaklanan husus, Allah'ın kendisine verdiği güzelliği beğenmeyip, bununla yetinmeyip daha güzel görünmek için yeni arayışlara girmektir.

Günümüzde hassaten de kadınların güzel görünme duyguları istismar edilerek tahammülü zor fizikî ve ekonomik sıkıntılara maruz bırakıldıkları malumdur. Hadîs-i şerîf, yalnızca güzellik gerekçesiyle öteden beri kadınların rağbet ettikleri, döğme yaptırmak, yüz tüylerini almak, kaşları inceltmek ve dişleri törpületerek seyrekleştirmek gibi girişimlerde bulunanlara ve bunları yapanlara Hz. Peygamber'in lânet ettiğini bildirmektedir.

Kadının yüzünde sakal veya bıyık çıkarsa bunları yolmak yasak değil, hatta müstehabtır. Haram olan, kaş, kirpik ve yüzün çevresinden kıl koparmaktır. Ön dişleri törpülemek suretiyle aralarını açmak, böylece genç ve güzel görünmeye çalışmak da hadisin kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla beraber bu fiil, tedavî olmak ya da bir ârızayı gidermek için yapılırsa o zaman günah söz konusu değildir.

Ayrıca hadisten öğrendiğimiz şeylerden biri de, her müslümanın, Sünneti bütünüyle benimsemesinin ve gücü ölçüsünde onu yaşamaya çalışmasının Kur'ân'ın bir emri olduğudur. "Kur'ân bize yeter" diyerek sünnetten vazgeçme çağrıları yapanların sözlerinin ne kadar boş olduğu da bu hadisten apaçık anlaşılmaktadır. Evet, Efendimiz'in sünnetine uyan, Kur'ân'ı yaşamış olur. Çünkü Efendimiz'in hayatı Kur'ân'ı uygulamasından ibarettir.

Ayrıca Efendimiz beyaz saçları yolmamak gerektiğini, onların kıyamet günü müslümanın nûru olduğunu da belirtmektedir. (Ebû Dâvûd, Tereccül 17; Tirmizî, Edeb 56; Nesâî, Zînet 13)

Kendiliğinden ağaran saçların koparılmaması, hayatın normal akışına razı olmak demektir. Saç ve sakaldaki beyaz kılların yolunması, genç görünmek arzusunun bir sonucudur. Genç olmadığı halde genç görünmeye çalışmak, neticede bir tür sahteciliktir. Saçı sakalı boyamak ise, yahudi ve hıristiyanlara benzememek gerekçesiyle tavsiye edilmiş bir işlemdir.

Şunu da belirtmek gerekir ki Hanefî âlimleri, süslenmek gayesiyle olmadıkça saç ve sakaldan ağaran saçların koparılmasında herhangi bir sakınca görmemektedirler.

İla-i Kelimetullah'da Gençler

إِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَا هَاجَرَ وَجَاءَ الَّذِينَ كَانُوا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ بَعَثَ بعْثَيْنِ قِبَلَ الشَّامِ إِلَى كَلْبٍ وَبُلْقِينَ وَغَسَّانٍ وَكُفَّارِ الْعَرَبِ الَّذِينَ فِي مَشَارِفِ الشَّامِ فَأَمَرَ رَسُولُ اللهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَحَدِ الْبعْثَيْنِ ابَا عُبَيْدَةِ بْنَ الْجَرَّاحِ

Allah Resûlü hicret ettikten, Habeşistan'a hicret eden sahabiler de Habeş'ten geldikten sonra Şam tarafına Kelb, Bülkîn, Gassan ve Şam'daki arap küffara iki bölük (ordu) göndermişti. Bu ordulardan birinin başına da kumandan olarak Ebu Ubeyde b. Cerrah'ı tayin etmişti.

(Muhammed b. Şihab ez-Zührî'den, *radıyallahu anh*, Abdürrezzak, Musannaf, 5/452; Said b. Mansur, Sünen, 2/317; Bezzar, Müsned, 3/204; Ali el-Müttaki, Kenzul ummal, 3/1135)

Açıklama

Allah Resûlü, etrafındaki insanları istihdam etmede, yani bir işte kullanmada eşi menendi olmayan bir liderlik örneği sergilemiştir. Sahabe efendilerimizi çok isabetli olarak yerli yerinde kullanmıştır. Kime hangi vazifeyi vermişse,

muhakkak ki mevcut arasında o işe en liyakatlısını hem de tam bir isabetle tespit etmiştir. Efendimiz, insanların istidat ve kabiliyetlerini keşfetmiş ve her insanı yerli yerinde vazifelendirmiş; fertlerin enerjisinden tam istifade etmesini çok iyi bilmişti. Hayatı boyunca da bu hususta yanıldığına hiç şahit olunmamıştı.

Peygamber Efendimiz, büyük erkân-ı harpler yetiştirmiş, böylece Kıyamete kadar gelecek ümmetine bu yolda gitmelerini öğretmiştir. Kendinden sonra, cihanın fethine uzanan yolda, Halid'den Ukbe'ye, Ukbe'den Ahnef'e, ondan Tarık'a ve ondan da Muhammed b. Kasım'a kadar nice büyük erkân-ı harpler yetişmiştir ki, bunlar hep Efendimizin ufkunu göstermektedir.

Ebu Ubeyde b. Cerrah ve Üsame b. Zeyd gibi diğerlerine nazaran yaşça genç olan sahabileri kumandan tayin etmesi de (Bkz.: Buhari, Fezailu'l-Ashab 17, Meğazi 42, 87, Eyman 2, Ahkam 33; Müslim, Fezailu's-Sahabe 63) O'nun gençlere olan güvenini ve adeta Allah'ın isminin dünyanın dört bir tarafına yayılmasında gençlere düşen vazifenin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Evet, Efendimizin etrafında Hz. Ebû Bekir, askerî, idarî ve ilmî bir dâhi.. Hz. Ömer, Osman, Ali (radıyallâhu anhüm) birer böyle dâhi.. Halid, Sa'd, Ebû Ubeyde, Alâu'l-Hadramî, Ka'ka' birer askerî dâhi... Ve daha yüzlercesiyle o çağ, insandaki istidat ve kabiliyet sermayesinin en küçüğünün dahi heder edilmeden değerlendirildiği bir altın çağdır.

İşte Efendimizin etrafındaki gençleri, hangi hayırlı işlerde nasıl istihdam ettiği/kullandığı iyice değerlendirilirse o zaman günümüzün gençliğine ne büyük vazifeler düştüğü daha açık bir şekilde görülecektir.

18

Gençliği Ganimet Bilmek

اِغْتَنِمْ خَمْساً قَبْلَ خَمْسٍ: شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ، وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَغِنَاءَكَ قَبْلَ فَقْرِكَ، وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ، وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ

Beş şey gelmeden şu beş şeyi ganimet bilin: Yaşlılık gelmeden gençliğinin, hastalık gelmeden sağlığının, fakirlik gelmeden zenginliğinin, meşguliyet gelmeden boş vaktinin, ölüm gelmeden de hayatının…

(İbn Abbas ve Amr b. Meymûn'dan *radıyallahu anhum* Hâkim, Müstedrek, 4/341; İbn Ebi Şeybe, Musannaf, 7/77; Beyhakî, Şuabu'l-İman, 7/263; Hilyetu'l-Evliya, 4/148)

Açıklama

Hadiste anlatılan hususlar her insanın başına gelecek veya gelmesi muhtemel olan şeylerdir. Yaşlılık hali gelmeden gençliğin değerini bilmek lazım. Gençliğin değerini en iyi bilenler yaşlılardır. Allah'ın uzun ömür verdiği herkes bir gün yaşlanacaktır. Önemli olan ihtiyarlık devresine girmeden, daha genç iken onun değerini bilmektir. "Ben şimdi gençliğimi yaşayayım. Sonra herkes gibi bakarız." şeklinde bir yaklaşım pek çok kimsenin yapabileceği yanlış bir davranıştır. Ama bu dünyaya gönderilme sebebimiz olan ibadet ve Allah'ın ismini dünyanın dört bir tarafına götürme idealini, Fatih gibi kanı da yaşı da ruhu da genç olanlar yerine getirebilecektir.

Ömrünün ihtiyarlık demlerinde, elini dizine vurup "ah gençlik!" diyen nice insanlar görmüşüzdür. Hatta "Gençlik bir gün geri gelse de ihtiyarlığın bana neler yaptığını ona anlatsam" sözü atasözü olarak kitaplardaki yerini almıştır. Gençliğin gücünü, delikanlılık dinamizmini, Allah'ın bize öğrettiği dinin güzelliklerini başka insanlara da ulaştırma istikametinde kullanmak gerekir. İşin sonunda, kanın galeyanda olduğu bu dönemi nefsin arzu ve istekleri peşinde geçirerek ihtiyarlıkta ah, vah edip inlemek de vardır.

Evet, sağlıklı ve zinde olarak yapılan ibadetin ve Allah yolundaki hizmetin değeri bir başka olduğu gibi zevki de çok ruhânîdir. Zorlanmadan yapılacak ibadetleri düşününce bile gençliğin ne büyük bir nimet olduğu ortadadır. Zira gönlünce ibadet yapmak gençlik devresinde mümkün olur. Bellerin büküldüğü, vücudun yıprandığı ihtiyarlık döneminde ise sosyal hayatta olduğu gibi ibadet hayatında da zorluklar baş gösterir.

Hayatın bu dilimini bir fırsat olarak değerlendirmesini bilenlerdir ki hayatı boyunca pek çok hayırlı işlere imza atmışlardır. Kuvvetin aşk ve şevke ayak uydurabildiği dönemlerde Allah yolunda nice işler yapılabilir. Olgunluk ve ihtiyarlık döneminde insanı meşgul eden çoluk-çocukla uğraşma ve sağlık problemleri ile ilgilenme gibi o kadar çok meşguliyet vardır ki; bunlar bir bakıma Allah için koşturmaya mani olabilirler. O yüzden gençlik çağını ganimet bilmeli ve bu zaman dilimini en rantabl ve verimli bir şekilde geçirmenin yollarını araştırmalıdır.

Fakirlik de bir çeşit yokluk olduğundan belki sadece sabredilir ama varlıklı olunan zamanlarda bu hal muhasebe edilmeli ve zenginliğin şükrü eda edilmelidir. Hastalık hali gelmeden sıhhatin değerini bilmek de bir çeşit hâle şükür demektir. İnsanların çoğunun değerini bilemediği hususlardan olan boş vaktin değeri ise genellikle meşguliyetlerin insanı işin içinden çıkılmaz hale getirdiği zamanlarda bilinir. En genel manada da bu hususların hepsini içine alan gerçek, ölüm gelip çatmadan önce hayatın değerini bilmek gerektiğidir.

Gençlik geçmeden ve vakit varken insanoğlunun iyi işler yapmakta acele etmesi gerekir. Zira Peygamberimiz bir hadiste şöyle buyurmuştur: "Yedi (engelleyici) şey(gelme) den önce iyi işler yapmakta acele ediniz. Yoksa gerçekten siz, unutturan fakirlik, azdıran zenginlik, (her şeyi) bozup perişan eden hastalık, saçma-sapan konuşturan ihtiyarlık, ansızın geliveren ölüm, gelmesi beklenen şeylerin en şerlisi Deccâl, belâsı en müthiş ve en acı olan kıyametten başka bir şey mi beklediğinizi sanıyorsunuz?" (Ebû Hüreyre'den *radıyallahu anh*, Tirmizî, Zühd 3)

Açıklamaya çalıştığımız konuya açıklık getiren bu hadiste de insanoğlunun başına gelmesi mümkün ve muhtemel olan yedi şey gelmeden önce tedbir almak gerektiği tavsiye edilmektedir. Bu yedi husus düşünüldüğünde tedbir alınması gereken çağın gençlik çağları olduğu açıktır. Zaten ihtiyarlamış bir insanın başına bu hadiste ifade edilen şeylerden birkaçı gelmiştir. Ama insanın daha hayatta iken ve sebepler planında önünde yaşayacağı zamanlar var iken tedbirini alması gerekmektedir. Evet, yaşarken insanın başına hiç düşünmediği veya daha ileride geleceğini zannettiği şeyler aniden gelebilmektedir. O yüzden gençlik hayatı, insanın çok iyi değerlendirmesi gereken bir zaman dilimidir.

Elde fırsat var iken, güçlü ve kuvvetli bir yapıya sahip iken bilinçli ve uyanık olmak, akıllı davranmak gerekmektedir. Hadiste sayılan yedi şey çok dikkat çekicidir: Bir çok şey gibi haram-helâl sınırlarını da unutturan fakirlik, sınır tanımaz bir azgınlığa sürükleyen zenginlik, hayatın, normal akışını bozan ve duyguları alt üst eden hastalık, ileri-geri, saçma-sapan konuşturan ihtiyarlık, ansızın gelen ölüm, en şerli ve tehlikeli kıyâmet alâmeti olan Deccâl, sıkıntısı ve acısı dayanılmaz kıyamet…

İnsan bazen istese de bir şey yapamaz. İş işten geçmeden önce bir şeyler yapmak, aile sorumluluğu üzerine binmeden hayır yolunda çokça koşturmak gerekir ki bunlar daha çok gençlik çağında mümkün olur. O yüzden evlenmeyi geciktiren insanlara rastlanır. Ayrıca hadiste anlatılan hususlar düşünülünce insanın kötülük yapması mümkün değildir.

Allah Resûlü, işini durmadan erteleyenlerin, bugünün işini yarına bırakanların, başka bir ifade ile yarıncıların helak olduğunu bildirmiştir. Yine Efendimiz, insanların çoğunun değerini bilemediği iki nimetin olduğunu ve bunlardan birinin de boş vakit olduğunu belirtmişlerdir.

Müslüman canlı olmalı, her daim gayret içinde bulunmalıdır. "Sonra yaparım; daha yaşım kaç ki!" diyerek gençliğini heba edenlerimiz az değildir. Bu şekilde adeta kendimizi aldatmaktayız. Yapılacak o kadar çok iyilik ve hayır vardır ki hep erteleyerek ömrümüzün sonunda –tabii ki daha yaşayacağımıza garantimiz varsa– onların hepsini yapmaya nasıl güç yetireceğiz ki?

Evet, faydalı işlere karşı tembel davranmamak ve sonunda da pişman olmamak için, hayır yolunda koşturmayı bir alışkanlık haline getirmek gerekir. Bu, hem fertlerin hem de bütün insanlığın kalkınmasının en önemli çaresidir.

İnsanoğlu hayatının bazı zamanlarında gençliğini nasıl geçirdiğiyle ilgili muhasebede bulunur. Anlattığımız hadisi açıklayan Efendimiz'in diğer bir hadisi de şudur: "Kıyamet günü Âdemoğlu şu beş şeyden sorgulanmadıkça Rabbinin huzurunda (sorgudan) kurtulamayacaktır: Ömrünü nerede tükettiğinden, bildiğiyle ne denli amel ettiğinden, malını nereden kazanıp nereye harcadığından, cesedini nerede çürüttüğünden (gençliğini nerede geçirdiğinden)..." (Ebû Berze Nadle İbni Ubeyd el-Eslemî'den *radıyallahu anh*, Tirmizî, Kıyamet 1)

Evet, ahiret, dünyada kazanılır. İnsanlar dünyada ne ekmişlerse öte tarafta onu biçeceklerdir. Kıyamet gününde, herkes dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir. Bu hadiste beş amel sayılmaktadır ki bunlar insanın ahiretini ilgilendiren en önemli hususlardandır. Tabii ki bunlardan başka hesaba çekilecek ameller de bulunmaktadır. Fakat bu ameller herkesi ilgilendiren genel konular olmakla birlikte dünyanın işi ve telaşı arasında pek çok kimsenin muhasebesini yapamadıkları olayları ihtiva etmektedir.

Hadiste sayılan beş amele birden bakıldığında insanın bu durumlar karşısında eksikliklerini telafi edebilmesi için nefsini düzeltmeye, daha hayatının gençlik yıllarında başlaması gerektiği ifade edilmelidir. Mesela insana ömrünü nerede tükettiğinden sorulacak. Bu durumun muhasebesini, hayatın her safhasında yapmak mümkün olmakla birlikte ahirete hazırlık yapmayı netice verecek faydalı bir muhasebe, ancak işe gençlik yıllarından başlamakla mümkün olabilecektir. İnsanın ömrünü nerede tükettiği hususunda en çok dikkat çeken nokta onun gençlik yıllarını nasıl geçirdiğidir. Buna hazırlık yapabilmek için hayatın baharını Allah'ın rızası istikametinde geçirmek gerekmektedir. İkinci olarak sorulacak husus, öğrenilen bilgi ile ne kadar ve hangi alanda amel edildiği hususudur. Üçüncü sorulacak şey, malın nereden kazanıldığı ve nereye harcandığı meselesidir. Dördüncü husus ise bedenin nerede ve hangi yolda çürütüldüğüdür. Gençlik yılları, sorulacak bu şeylerin hepsine birden olumlu cevap vermeyi sağlayacak bir hayat devresi olabileceği gibi -Allah korusun- adeta bu sorulardan sınıfta kalmaya sebep olabilecek bir safha olarak da karşımıza çıkabilir.

Evet, Kıyamet gününde hesap sorulacaktır ve insan bu dünyada yaptığı her şeyden hesaba çekilecektir. Hesaba çekilecek pek çok amel vardır. Bu amellere hazırlık yapmak için dünya hayatını bir nimet olarak değerlendirmek gerekmektedir. Bu açıdan gençlik denilen hayatın en verimli devresini Allah'ın rızası istikametinde geçirmeli ve hesaba çekileceğimiz gerçeğinden hareketle ömrün bu devresini verimli bir şekilde muhasebe duygusuyla idrak etmeliyiz.

Konuyla alakalı diğer bir hadiste Efendimiz şöyle buyurur: "Allah, altmış yıl ömür verdiği kişinin mazeret gösterme imkânını ortadan kaldırmıştır." (Ebû Hüreyre'den *radıyallahu anh*, Buhârî, Rikak 5)

Evet, insanoğlu kusursuz değildir. Allah Teâlâ da insana bu kusurları telafi edecek bir ömür vermiş, tevbe kapısını açık bırakmıştır. Bir başka deyişle hayat boyunca insana hatalarından dönme imkânı verilmiştir. Buna rağmen altmış yıl yaşamış fakat ömrünü

hatalarından tevbe etmeyerek ve Rabbinin rızası kazanma istikametinde çalışmayarak geçiren bir insanın artık öbür tarafta -mesela- Allah'a bir kere daha hayata döndürülmeyi isteme gibi mazeretler ileri sürmesi mümkün olmayacaktır.

Bu hadis bir tespit yapmasının yanında aslında gençlerin ihtiyarlık gelmeden tevbe kapılarına yönelmeleri, hatalardan arınmak için gençlik zamanlarını iyi değerlendirerek geçirmeleri gerektiğine de işaret etmektedir. Çünkü yapılan hataların, girilen günahların ve işlenen yanlışların telafisinin hepsini ihtiyarlık dönemine sıkıştırmak mümkün değildir. O halde yapılması gereken, hayatın gençlik ve olgunluk dönemlerini tevbe ve istiğfar kurnalarında geçirerek arınmaya bakmaktır.

Bununla beraber hadis gençlikte işlenen günahların ve girilen hataların hiç değilse yaşlılık dönemlerinde telafi edilmesi gerektiğini de anlatır. Ama ömür sermayesinin ne zaman sona ereceği belli olmadığından bu sermayeyi iyi kullanmak ve hayatın altın çağlarını iyi değerlendirmek gerekir. Belki en çok hataya düşülen çağ gençlik yıllarıdır. Ama Efendimiz "bir kötülükten sonra hemen bir iyilik işle!" buyurarak günahların hemen telafi edilmesini emretmektedir. Bu da hataların çokça işlendiği gençlik çağını ihyâ etmekle olur. Özellikle insanın kendini bilmesinin ilk yıllarında yapılan ihmallerin çok kötü neticeleri olmaktadır. Bin pişmanlık duyulan ne kadar çok hata vardır ki artık sahibi için zaman geçmiş olabilir. Öyleyse hata yapılsa da, günah işlenmiş olsa da hayatın en güzel zaman dilimleri olan gençliği, ileride mazeret sunamayacak şekilde heder etmemeli, boşvermişlikle geçirip bu çağı ihmal etmektense onu kurtarmanın yolları aranmalıdır.

Altmış yıl, herşeyi yerli yerine koymak için yeterli bir zaman aralığıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu hadis asla "Altmış yıl yaşamamış olanların âhirette mâzeret ileri sürme hakları vardır." gibi bir manaya gelmez. Efendimiz, ümmetinin ortalama ömrünün altmış-yetmiş yıl arasında olduğunu belirtmiştir. Hadiste de bu zaman aralığının alt sınırı ifade edilmiştir.

Efendimiz'in Genç Sahabiye Bir Tavsiyesi

يَا عَبْدَ اللّٰهِ، لاَ تَكُنْ مِثْلَ فُلاَنٍ، كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ

"Abdullah! Falan adam gibi olma! Çünkü o, gece ibadetine devam ederken artık kalkmaz oldu."

(Abdullah İbni Amr İbni Âs'dan *radıyallahu anhümâ*, Buhârî, Teheccüd 19; Müslim, Sıyâm 185)

Açıklama

Allah Teâlâ'ya ibadet etmek devam ve sebat isteyen bir husustur. Nicelerimiz vardır ki manevi atmosferlerde bulunduğu veya ibadetlerden rûhî bir haz aldığı zamanlarda büyük bir aşk ile ibadet etmeye niyetlenir ve kendisine altından kalkamayacağı hedefler koyar.

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), hayatı boyunca ümmetini ifrat ve tefritten yani, dengesizlikten korumuştur. Açıkladığımız hadisi de rivayet eden ve Efendimiz'in kendisine "Abdullah" şeklinde hitap ettiği sahabi efendimiz Abdullah bin Amr bin As, bütün seneyi oruçlu geçiriyordu. Allah Resûlü bunu duyunca ona sordu:

“Bütün seneyi oruçlu geçiren sen misin?”

“Evet ya Resûlallah!”

“Hayır, öyle yapma. Sadece pazartesi ve perşembe günleri oruç tut!”

“Ey Allah’ın Resûlü, ben daha fazlasına güç yetirebilirim.” Bu ısrar karşısında Allah Resûlü’nün tavsiyesi: “Öyle ise tüm sene değil de bir gün ye, bir gün tut. Bu, Davud aleyhisselamın orucudur ve Allah katında en makbul (nafile) oruç budur.”

Abdullah bin Amr sözlerini, “Daha fazlasına gücüm yeter.” diyerek noktaladı. Allah Resûlü’nün (aleyhissalâtu vesselâm) huzurunda son söz bu olduğu için ömrünün sonuna kadar da bayram günleri hariç hep oruç tuttu. Ne var ki, hayatının sonuna doğru onun dudaklarından dökülen şu ifadeler, Peygamberimizin tavsiyesini tutmadığına pişman olduğunu gösteriyordu. “Keşke Allah Resûlü’nün sözünü dinleseydim. O gün üzerime aldığım mükellefiyeti götürebilecek durumdaydım. Hâlbuki şimdi çok zorlanıyorum. Ama O’nun huzurunda verdiğim söze de muhalefet etmek hoşuma gitmiyor. Onun için bu duruma katlanıyorum.”

Güç yetirilemeyecek hedefler koyanlar daha çok gençlerdir. Zaten hadise muhatap olan Abdullah b. Amr b. Âs da genç sahabîlerden idi. İnsan gerçekleştiremeyeceği hedefleri koymamalı, ama himmetini de yüksek tutmalıdır. İdeallerini gerçekleştirenler yapabileceği en yüksek hedeflere talip olanlardır. Sonuçta verilen söze uygun hareket edememek demek olan “ahde vefâsızlık” damgası yememek için de böyle davranmak gerekir.

Özellikle gençlerin, başladıkları iyi amellere devam etmeleri gerekir. Çünkü kendi çizdiği hedefleri gerçekleştiremeyince ümitsizliğe kapılıp en çabuk pes edecek olanlar da yine gençlerdir. Zira onların kanları deli, heyecan ve kırılganlıkları da zirvededir.

Efendimiz hem bu hadislerinde hem de diğer başka hadislerde amellerin en faziletlisinin az da olsa devamlı olduğunu bildirmiştir. Herkese karşı sorumluluk içinde olan Müslüman'ın başkalarına "başlanılan iyi ameller terk edilebilir" fikrini vermesi de tebliğ ve irşad vazifesi adına bir yanlış olarak bu hadisten çıkaracağımız sonuçlardandır. Öyleyse, genelde bütün Müslümanlar, özelde ise gençler, altından kalkabileceği işlere girişmeli, her zaman rahatlıkla yapabileceği davranışları alışkanlık haline getirmelidirler.

Bu hadisin açıklamasını Hz. Ömer'in oğlu Efendimiz'in de kayınbiraderi Abdullah'ın aynı hususu yani başlanılan bir ibadeti devam ettirmek gerektiğini anlatan kendi ifadeleri ile bitirelim:

Abdullah İbni Ömer diyor ki: Ashâb-ı kirâmdan biri bir rüya gördüğü zaman, bunu gelip Resûl-i Ekrem'e anlatırdı. Ben de buna imrenir ve içimden, keşke bir rüya görsem de Resûlullah'a arz etsem, derdim. O sıralar henüz çok gençtim. Âdet olduğu üzere ben de mescidde uyurdum. Nihayet bir gün isteğime kavuştum. Rüyamda iki melek beni yakaladılar ve tuttukları gibi cehenneme götürdüler. Cehennem, kuyu duvarı gibi taşla örülmüştü. İki de direği vardı. Orada Kureyş kabilesinden tanıdıklarım bulunuyordu. Gördüklerimden korktum ve "Cehennemden Allah'a sığınırım." demeye başladım. Bu sırada başka bir melek geldi ve bana "Korkma!" dedi. Bu rüyamı

ablam Hafsa'ya anlattım. O da Resûlullah'a arzetti. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü, "Abdullah ne iyi adam! Keşke bir de gece namazı kılsa!" buyurdu. O günden sonra, pek az bir kısmı dışında geceleri uyumayıp ibadet ettim. (Buhârî, Teheccüd 2, 21, Fezâilü's-sahâbe, 19, Ta`bîr 25, 36; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 139, 140)

20

"Bu Genç Bir Asır Yaşar"

خَيْرُ النَّاسِ مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ

İnsanların en hayırlısı, ömrü uzun ve ameli de güzel olandır.

(Ebû Safvân Abdullah İbni Büsr el-Eslemî'den *radıyallahu anh*, Tirmizî, Zühd 21, 22)

Açıklama

Her insanın bu dünyada kalma süresini Allah takdir eder. Bu dünyada yaptığımız bütün davranışlar bizim amellerimizi oluşturur. İnsanların en hayırlısı da ömrü uzun olmakla beraber ameli güzel olandır. Hayırlılık noktasında sadece ömrün uzunluğu tek başına bir mana ifade etmez. İşte bu hadiste uzun ömürlü olmanın ancak güzel amel ile değer kazanacağı ifade edilmektedir.

Ömrünün sonunda amelini güzelleştirmeye çalışmaktansa hayatının baharında amelini güzelleştirmek gerektiği hadisten zımnen anlaşılan bir işarettir. Dolayısıyla insan gençlik hayatında amellerine gereken ehemmiyeti vermeli ki ömrü uzun olursa insanların en hayırlılarından olma şerefine nail olabilsin.

Bu hadiste hayırlı olmak ömür-amel ilişkisi açısından ele alınmıştır. Zira benzer bir hadiste "İnsanların en zararlısı da ömrü uzun, ameli kötü olandır" ilâvesi bulunmaktadır. Efendimizin, "Mü'minin ömrü uzarsa, hayrı artar" (Ahmed İbni Hanbel, Müsned, III, 27) mübarek beyanları da konuya açıklık getirmektedir.

Önemli olan amelin güzel veya çirkin olduğudur. Uzun yaşamış olmak bir fazilet değildir. Ömrün uzunluğuna amelin güzelliği eklenirse bir kıymet ifade eder. Büyük bir tevafuktur ki hadisi bize rivayet eden Abdullah İbni Büsr el-Eslemî, uzun yaşamış olan sahabilerdendir. Zira Efendimiz, mübârek elini onun başına koymuş "Bu genç, bir asır yaşar" buyurmuştur. Abdullah, gerçekten de yüz yıl yaşamış ve Humus'ta hicrî 96 yılında vefat etmişti. O aynı zamanda iki kıbleye (Kudüs ve Kâbe) yönelerek namaz kılanlardandı. Allah şefaatine nail eylesin…

İnsanoğlunun uzun yaşamasıyla beraber güzel ameller yapmasının yanında dünyada tıpkı bir garip hatta bir yolcu gibi davranması gerektiği de Efendimiz'in tavsiyelerindendir: Dünyada tıpkı bir "garip" hatta bir "yolcu" gibi davran! (Abdullah b. Ömer'den, *radıyallahu anhümâ*, Buhârî, Rikak 3. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 25; İbni Mâce, Zühd 3)

Allah Resûlü bu sözü Abdullah İbni Ömer'in (radıyallahu anhümâ) omzunu tutarak söylemiştir. Bundan dolayı İbni Ömer hazretleri şöyle derdi: "Akşamı ettiğinde, sabahı bekleme! Sabaha çıktığında, akşamı bekleme! Sağlıklı günlerinde, hastalanacağın vakit için; hayatın boyunca da öleceğin zaman için tedbir al!"

Hadisin diğer bir rivayet şeklinde Efendimizin sözünün sonunda şu ziyade vardır: "Ve kendini (ölmeden önce) kabir ehlinden say!"

İnsanlık tarihi boyunca filozofların, düşünürlerin, bütün insanların hakkında sözler söyledikleri bir alanda Allah Resûlü bu kısa ve veciz ifadeleriyle dünya ile ahiret dengesini korumayı anlatmıştır. İnsan dünyaya niçin gönderilmiştir? İnsanın dünyadaki konumu nedir? Bu sorulara cevap veren Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanın dünyada seyahati devam eden bir yolcu olduğunu bildirmektedir.

Evet, insan bir yolcudur. Ruhlar âleminden başlayan yolculuğu, anne karnına, dünyaya, çocukluk dönemine, gençlik çağına, yaşlılık devresine, kabir ve derken cennet veya cehenneme kadar devam eder. Burada önemli olan insanın bunun farkında olup olmadığıdır. İşte Allah Resûlü bu hadiste, insanın bu yolculuğunun farkında olmasını istemektedir ki bu yüzden dünyada bir yolcu gibi davranılmasını emir ve tavsiye buyurmuştur.

Aslında Efendimiz "Ölmeden önce ölünüz." (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2/291) diyerek dünyanın ahiret için muhasebe yapılması gereken bir yer olduğunu belirtmiş, adeta dünyanın gerçek yüzünü ortaya koymuş ve insanın ayağının dünyada bulunan şeylere takılmamasını istemiştir.

Bu dünyada değişik gayelerle anne babadan ayrı bir yerde bulunanlar bir çeşit gurbet yaşamaktadırlar. Adeta onlar garibtirler. İşte gerçek vatanın ahiret olduğunu anlatan, dünyada bu yüzden bir garip gibi olmak gerektiğini tavsiye eden bu hadis, devamında da bize şunu anlatır. "Hatta bir yolcu gibi…" Evet, insan gurbet diyarına da gönül bağlayabilir ve oranın güzelliklerine kanabilir. O halde en güzeli, insanın kendini bir yolcu gibi hissetmesidir. Yolcunun aklı hep gideceği yerde olduğundan bu hadis bizlere dünyada yolcu gibi olmayı ve ahiret yolculuğunda Allah rızasını kazanmayı sağlayan şeylerle ilgilenmeyi emretmektedir. Dünyadan kaçırılan şeylere üzülmemeye, kaçırılan fırsatların arkasından asla

kederlenmemeye de işaret eden bu nebevî söz, asıl gayeleri unutup geçici ve fani vesilelere bel bağlamamayı da ifade etmektedir.

Bu hadisi açıklayan diğer bir hadiste de şöyle denmiştir: "Dünya ile benim ne alâkam var. Ben dünyada, bir ağaç altında gölgelenip de bırakıp giden bir yolcu gibiyim."

21

Gençlik ve Kültürel Yozlaşma

مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

Kim bir topluluğa benzemeye çalışırsa, onlardandır.

(Abdullah b. Ömer'den *radıyallahu anhümâ*, Ebu Davud, Libas 5; İbn Ebi Şeybe, Musannaf, 7/639; Abdürrezzak, Musannaf, 11/454)

Açıklama

Bir topluluğa benzemeye çalışan kimsenin onlardan olduğunu anlatan bu hadis, Müslüman'ın kendi toplumunun örf ve adetlerine uyması, kendi kültürel normlarıyla hareket etmesi, kendi medeniyetinin disiplinleri doğrultusunda tutum ve davranışlarını sergilemesi gerektiğini anlatmaktadır.

Giyim kuşamdan konuşma üslubuna, ev ve aile hayatından insanlar arası ilişkilere kadar pek çok alanda görülen yabancı kültürlerin etkisi altına girme tutumları, körü körüne yapılan taklitçilik gibi hususları bu hadis çerçevesinde değerlendirmek mümkündür. Günümüzde televizyon, internet ve sinema gibi vasıtalarla pek çok kültüre ait normlar bizim insanımızın özellikle de gençlerimizin taklit ettiği birer tutum haline gelmiş bulunmaktadır. Kılık kıyafet örneğinden hareketle, dizilerde görülen giyime özenen, sinemada gördüğü

filmdeki yabancı insanların saç tıraşına ilgi duyan veyahut da değişik vasıtalarla müşahede ettiği batı kültüründeki insanların davranışlarını taklit edenlerimiz az değildir. İşte hadis-i şerif bize bunun yanlışlığını ifade etmektedir. Müslüman, kendi öz değerleri olan ve bunları uygulamaya çalışan insandır. Bir misal verelim: Bizim toplumumuzda ayakkabı ile evin içine girmek hoş karşılanmaz. Ama bunu dizi ve filmlerde göre göre kanıksayan ve evlerinde de uygulayan o kadar çok insanımız vardır ki bu durumu başka bir topluma benzemeye çalışmakla izah etmeyeceğiz de ne ile izah edeceğiz?

Dikkat çekmek istediğimiz bir nokta da hadisteki ifadenin "teşebbüh" olduğudur. Bu ifade, "zorlama ile kendisini başka topluma benzetmeye çalışmak" demektir. Bir kültüre ait bir insan istese de zaten başka toplumların yaşadığı gibi bir hayat süremeyecektir. Bu ancak büyük bir zorlama ve tekellüfle olabilir. Buna gerek olmadığı gibi, böyle bir zorlama, beraberinde yozlaşmayı ve kendini ait olduğu değerlerden soyutlamayı getirecektir.

Evet, bu hadisten yola çıkarak ve meseleye daha genel bakarak diyebiliriz ki dinimiz, insanın giyim kuşamına özen göstermesini ve kadın erkek cinsinin kıyafetleriyle de birbirinden farkedilmesini öğütler. Müslüman erkekler kadınlara benzemekten, Müslüman erkek ve kadınlar da kâfirlere benzemekten sakınmalıdırlar. Şunu da ifade etmek gerekir ki renklerin insan psikolojisi üzerinde etkisi vardır ve bazı renkteki elbiselerin giyilmesinin mekruh oluşu bu açıdan değerlendirilmelidir.

22

Hayâ duygusu ve genç

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِي خِدْرِهَا، فَإِذَا رَأَى
شَيْئاً يَكْرَهُهُ عَرَفْنَاهُ فِي وَجْهِهِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) örtünme çağına girmiş genç bir kızdan daha utangaçtı (hayâlı idi). Hoşlanmadığı bir şey gördüğünde bunu yüzüne bakınca anlardık.

(Ebû Saîd el-Hudrî'den *radıyallahu anh*, Buhârî, Menâkıb 23, Edeb 72, 77; Müslim, Fezâil 67)

Açıklama

Bu hadiste Efendimiz'in hayâsı anlatılmakla birlikte hayânın en çok gençlere yakışan bir özellik olduğu da anlaşılmaktadır. Hadisi rivayet eden Ebû Saîd el-Hudrî hazretlerinin de Allah Resûlü'nün genç sahâbîlerinden olması hoş bir tevafuktur.

Evet, Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisine hoşlanmadığı bir şey söyleyen veya huzurunda uygun olmayan bir iş yapan kimsenin hatasını asla yüzüne vurmazdı. İnsanlar bazen yaptıkları davranışın yanlış olduğunu Efendimiz'in yüzüne bakarak anlarlardı ki bu da Efendimizin hem ruha hem akla hitap eden terbiye sistemi adına getirdiği yeniliklerden biri idi.

Bilindiği üzere gereken İslamî terbiyeyi almış olan genç bir kız engenlik döneminden sonra eskisine nazaran giyiminde, konuşmasında ve oturuş kalkışında daha bir dikkatli olur ve kendine çeki düzen verir. Böyle yapılınca genç kızın hareketleri daha ince, davranışları ve insanlarla olan münasebeti de daha zarif olur. İşte Efendimiz bu hadis-i şerifte böyle bir genç kıza benzetilmektedir. Benzetme yönü ise O'nun mükemmel edebi ve derin hayâsıdır.

Günümüzde özellikle gençlerin hayâ ve iffet noktasında Efendimiz'den öğreneceği çok güzel misaller bulunmaktadır. Hayâ ve ar duygusunun yırtılıp gittiği, iffetin ayaklar altında olduğunu düşündüğümüz böyle bir zamanda Rabbinin emirlerini yerine getirmeye samimi bir şekilde azmetmiş iffet ve hayâ kahramanı yiğitlerdir ki toplumumuzun o eski zamanlarındaki gibi huzur ve sükûnete erişmesine yardımcı olacaklardır. Bir gencin sadece hayâsı ile bile zirveleri yakalaması mümkündür.

Âlimler hayânın ne olduğunu şöyle anlatırlar: "Hayâ, insanı her türlü kötülükten alıkoyan bir huydur. İnsanın kimlere karşı ne gibi görevleri varsa, bu görevleri aksatmamasını sağlar." Cüneyd-i Bağdâdî ise onu şöyle tarif eder: "Hayâ, Mevlâ'nın sayısız nimetlerini görme ve bu nimetler karşısında ne kadar kusurlu olduğunu farketme hâlidir."

Evet, temiz, asil ve duygulu tabiatları sebebiyle utanma duygusu en fazla hanımlarda bulunur. İnsanın değerini yükselten bu güzel duygu Peygamber Efendimiz'in en belirgin özelliklerinden biriydi.

23

Gençliğini Allah'a itaat ile geçiren genç

إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الشَّابَّ الَّذِي يُفْنِي شَبَابَهُ فِي طَاعَةِ اللهِ

Allah, gençliğini Kendisine itaat dairesinde geçiren genci sever.

(Abdullah b. Ömer'den *radıyallahu anhüma*, Abdullah b. Mübarek, Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekâik, hadis no: 464; Acluni, Keşfu'l-Hafa, 1/286, hadis no: 748; Sehavi, Makasıd-ı Hasene, 1/68; Ali el-Müttaki, Kenzu'l-Ummal, 15/776, hadis no:43060)

Açıklama

İnsanoğlu ihtiyarladıkça onda iki şey gençleşir: Bunlardan biri dünya sevgisi, diğeri de sınırsız arzu ve istekler... Evet, Allah Resûlü bu hadislerinde de Cenab-ı Hakk'ın sevdiği gencin bir özelliğini bizlere bildirmektedir. Bu özellik de kanının deli deli aktığı gençlik çağlarını, nefsî ve şehevî duygularının en zirvede olduğu ömrün o en hareketli safhalarını Allah'a ibadet ve taat çizgisi içerisinde geçirmek. Yaşıtlarının gençlik hevesatıyla meşgul olmalarına mukabil Rabbe kulluk adına adım adım ilerlemek. Dünya malına mağrur olmadan nefis ve şeytanın hilelerinden uzak kalarak vakitlerini ibadet ile semereli hale getirmek. Evet, ibadet etmek her insan için istenen ve güzel olan bir şeydir, ama gençlikte yapılan ibadetin Rab katındaki değeri bir başkadır.

Gençlik yıllarını Allah'ın rızası istikametinde koşturarak, elinde tulumbasıyla imanı yanan insanlığa kova kova su taşımakla, Allah'dan uzak yaşayan aç sinelere Rabbe giden yol

azıklarını ikram ederek adeta o fani gençliği baki bir hale getirmek de gençlikte Allah için yapılacak ibadetlerin en önemlilerindendir. Zira bir insanın doğru yolu ve istikameti bulmasına öncülük etmek, üzerine güneşin doğup battığı her şeyden daha hayırlıdır. Bunu da en doğru sözlü Efendimiz beyan etmektedir.

Gaflet içerisinde, ölümü uzak görerek arzu ve isteklerinin peşinden koşanlara gelince -bu hadis-i şeriften yola çıkarak, mefhum-u muhaliften hareket ederek- Rabbin böyle kimseleri sevmediği söylenebilir. Sanki daha çok yaşayacağına dair elinde bir teminatı varmış gibi kendisini ahirete yönlendirmek için hayatının son anlarını bekleyen, içindeki imanını hareketlendirmeyen, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya ve içindekilere gönlünü kaptırmış gençler de Rabbin sevmediği gençler arasında gösterilebilir. Ne var ki O Rabbi Rahim çok şefkatlidir, merhamet ve rahmeti sonsuzdur, hayatının geçmiş devrelerinde böyle yaşamış olsa bile hayatını değiştirip istikamet treninde yerini alanları da rahmetinden mahrum etmeyecektir inşaallah. Tabii ki tevbe etmek ve bir daha o gençlik hevesatıyla meşgul olmamak kaydıyla. Çünkü Peygamber Efendimiz başka bir hadislerinde de şöyle buyurmuştur: "Allah tevbe eden genci sever." Ve tevbe etmek, o işlenilen günahlara artık bir daha girmemeyi gerektirir.

24

Akraba ile Halvet

إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قالَ: الْحَمْوُ اَلْمَوْتُ

Allah Resûlü; "(Yanında mahremi bulunmayan) Kadınların yanına girmekten sakının!" buyurmuştu. Bunun üzerine ensardan birisi: "Ey Allah'ın Resûlü! Kocanın erkek akrabası hakkında ne dersiniz? deyince "Onlarla halvet, ölüm demektir" buyurdular.

(Ukbe İbni Âmir'den *radıyallahu anh*, Buhârî, Nikâh 111; Müslim, Selâm 20)

Açıklama

Konu ile ilgili diğer bir hadis şöyledir: "Hiçbiriniz, yanında mahremi bulunmayan bir kadınla başbaşa kalmasın." (Buhârî, Nikâh 111, Cihâd 140; Müslim, Hac 424)

Hadiste anlatılan durum "halvet" denilen ve "kişinin yanında kendisiyle evlenmesi haram olan bir yakını bulunmayan herhangi bir kadınla tenhada başbaşa kalması" manasına gelen durumdur. Hadislerden anlaşılan husus, halvet halinin haram oluşudur.

Hadislere genel olarak bakıldığında, yanında kocası, annesi, babası, oğlu, kardeşi, teyzesi ve sütkardeşleri gibi bir mahremi bulunmayan kadınlarla beraber bulunmaktan, onlarla oturmaktan sakınılması gerektiği bildirilmektedir. Erkeğin kendi kızkardeşi, kızı, halası ve teyzesi

yanında olursa, kadının mahremi varmış gibi olur ve bu hallerde uygun şartlarda bir arada bulunmak mümkündür.

Efendimiz, bu hadislerinde pek çok kimsenin ehemmiyet vermediği fakat çok ciddi bir meseleye çarpıcı bir şekilde işaret etmektedir. Yakını bile olsa yanında mahremi bulunmayan kadınlarla bir arada bulunmak gibi bir tehlikeyi haber veren Efendimiz adeta günümüzde pek çok çarpık ilişkinin sebebini oluşturan bu sıkıntılı durumu haber vermektedir. Akraba olmanın beraberinde getirdiği bir rahatlık vardır. Bu durumda olanlar birbirlerinin evlerine rahat bir şekilde istedikleri zaman girip çıkma imkânına sahip olduklarından bu hataya sıklıkla düşmektedirler. Hadiste geçen kocanın erkek akrabası manasına gelen "el-hamvü" kelimesi, kocanın erkek kardeşi, yeğenleri, amcası ve amca çocuklarını kapsar. Bu akrabaların, yabancılardan daha çok dikkat etmeleri gerekir. Çünkü yabancılara zaten bir arada olma yolları genelde kapalıdır. Bu akrabalar ise yakınlarının evlerine girip çıkmada biraz rahat oldukları için şeytanın aldatmalarına karşı daha açıktırlar.

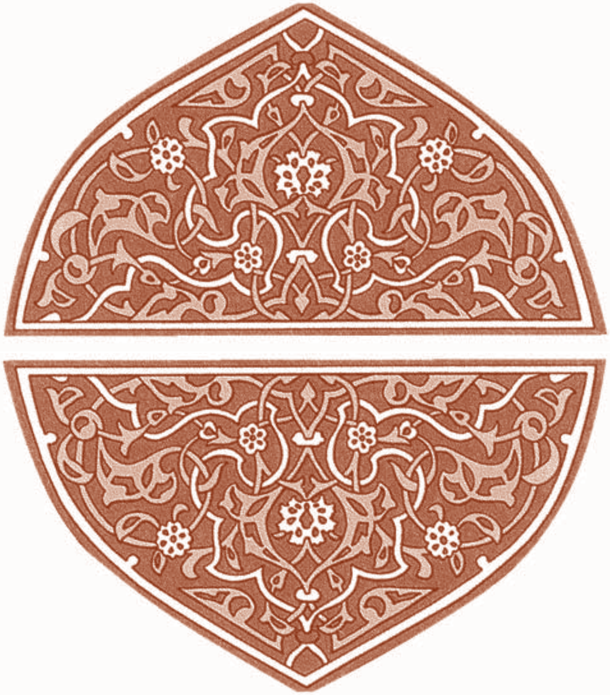
Hadisin değişik rivayetlerinde bu tehlikenin sebebi açıkça belirtilir ki bu da Efendimiz'in "üçüncüleri şeytandır" sözüdür. Erkeğin kadınla imtihanı adına şeytanın iğva ve aldatmalarına çoğu kez de karşı konulamaz ve hayat boyu perişanlıklar sürer gider. O yüzden özellikle gençlerin damarlarında akan kan gibi şeytanın da insanın damarlarında yürüyen kan misali durumunu akıldan hiç uzak tutmamak gerekir.

Burada belirtmek gerekir ki bütün insanlara açık olan ortamlarda kapılar kilitli, perdeler de kapalı olmadığı müddetçe halvet denilen durum gerçekleşmez. Ama mümin ihtiyat ve tedbiri elden bırakmamalıdır. Çünkü kötü niyet sahipleri her yerde bulunabilir. Özellikle günümüzün çok karmaşık hayat şartları düşünüldüğünde halvet hallerinden uzak kalmanın önemi daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Hadisteki “mahremi” ifadesinden maksat, kadınla evlenmesi haram olan erkektir. Bununla beraber âlimlerimiz, erkeğin akrabasından birinin bulunması durumunda da tesettür şartları uygun olduğu müddetçe herhangi bir kadınla bir arada bulunmanın halvet sayılmayacağı sonucuna varmışlardır.

Efendimiz ayrı bir hadiste “Cihada çıkan erkeklerin geride bıraktıkları hanımları, cihada çıkmayan erkeklere kendi anneleri gibi haramdır.” buyurarak Allah ismini yüceltmek için başka diyarlara göç eden kimselerin geride bıraktıkları aile fertlerinin, geride kalanların anneleri konumunda olduklarını ifade etmektedir. Allah Resûlü, bu durumu bildirdikten sonra çevresindekilere dönerek “Ne sanıyordunuz ya!” buyurmuş ve meselenin ehemmiyetini dile getirmiştir.

Evet, bu hadis de zinâ ve zinâya götürecek bütün yolları kapamak suretiyle toplumu cinsel ahlâksızlıklardan arındırmaya yönelik önemli bir tedbiri anlatmaktadır.

25

Karşı cinse özenmek, benzemek

لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ، وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), kadınlara benzemeye çalışan erkeklere ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlara lânet etti.

(Abdullah İbn Abbas'dan *radıyallahu anhüma*, Buhârî, Libâs 61, 62; Ebû Dâvûd, Libâs 28; Tirmizî, Edeb 24; İbni Mâce, Nikâh 22)

Açıklama

Konu ile ilgili bazı hadisleri burada zikretmek suretiyle bu hadisi açıklamaya çalışalım:

Ebû Hüreyre'nin bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) kadın gibi giyinen erkeğe, erkek gibi giyinen kadına lânet etti. (Ebû Dâvûd, Libas 28; Ahmed İbni Hanbel, Müsned, 2/325)

Yine Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Cehennemlik olup da kendilerini dünya gözüyle görmediğim iki güruh vardır. Biri, yanlarında bulunan sığır kuyruğu gibi kamçılarla (coplarla) insanları döven zalim bir güruhtur. Diğeri ise, giyinmiş oldukları halde çıplak görünen ve diğer kadınları kendileri gibi giyinmeye zorlayan ve başları deve hörgücüne benzeyen kadınlardır. İşte böyleleri cennete giremeyecek ve onun kokusunu dahi alamayacaklardır. Hâlbuki onun kokusu nice uzak mesafelerden alınabilecek durumdadır." (Müslim, Cennet 52)

Hadislerde yasaklanan husus, öz itibariyle insanın karşı cinse özenmesidir. Bu, ya davranışlarla ya da giyim kuşamla ve konuşma yoluyla olacaktır. Evet, kadın gibi konuşan, kadın gibi kırıla döküle yürüyen, işve ve naz yapan erkekler ile konuşmasında, tavır ve hareketlerinde erkekler gibi olmaya çalışan kadınlar bu hadiste lanet edilenler sınıfına girmektedir. Hadisleri inceleyen ve şerh eden âlimler, kendisine livâta yapılan (homoseksüel) kişiyi de bu kategoride ele almışlardır.

Erkek ve kadınların, her ne kadar giyim-kuşam, konuşma ve hareketlerinde özgür olsalar da kendi cinsini yozlaştıracak şekilde karşı cinse özenmesi ve onlar gibi olmaya çalışması hadiste anlatılan durumu ifade etmektedir.

Doğuştan gelen bazı rahatsızlıkların bu hadis kapsamına girmediğini belirtmek gerekir ki bu da zaten hadiste "benzemeye çalışan" ifadesi ile benzeşmemektedir.

Belirtmek gerekir ki kılık-kıyâfet, sanıldığı kadar basit bir şekilden ibaret değildir. Pek çok yozlaşma, küçük gibi görülen kılık-kıyafet gibi hususlardan başlamaktadır. Hatta günümüzde hem erkeklerin hem de kadınların giyebileceği ortak bir giyim tarzı (unisex) oluşturulması bunu açık bir şekilde körüklemektedir. Bundan kurtulmanın yolu, Efendimizin ikazlarını ciddiye almak ve kendi medeniyet normlarımıza dönmektir.

Diğer hadiste geçen giyinmiş ama örtünmemiş kadınları da şöyle anlamak uygun olabilir: Allah'ın nimetleri içinde yüzdükleri halde şükretmeyen nankörler; nispeten tesettüre riayet etmiş ama yine de güzelliğini teşhir etmek için açılıp saçılmış olanlar veya üzerlerinde elbiseleri olduğu halde ince ve transparan giyindiklerinden ötürü vücut hatları belli olanlar ve yahut 'ne çirkin yüzler örtermiş meğer o incecik perde' dedirtecek derecede zahiren tesettüre riayet ediyor gibi gözüküp de bâtınen ve kalben üryan bulunanlar; kendilerinin iffet ve namusları konusunda hassasiyetleri olmadığından Allah'ın bu konuda koymuş olduğu çizgileri çiğneyen ve başka kadınları da kendi saflarına çekmeye çalışanlar; işveli hareketleri cazibedar davranışlarıyla erkeklerin dikkatini çekmeye çalışan veya erkekler gibi olmaya hevesli erkeğimsi görünümlü fıtrat kimyaları deformasyona uğramış talihsizler, başları (yapılmış saçları, saç örgüleri) sanki deve hörgücü gibi gözüken bayanlar...

Burada Efendimiz'in hem az sözle çok mana ifade etme özelliğine (cevâmiü'l-kelim) hem de O'nun kendi zamanında bulunmayan ama sonraki dönemlerde ortaya çıkacak

iki grup insana işaret ederek gelecekten haber vermesine şahit oluyoruz. Bu hadisi burada zikretmenin sebebi, hadisteki "kendi kötü fiil ve yaşantılarını başkalarına bulaştırmaya çalışan, içlerinden erkek özentili ve görünüşleriyle de erkeğimsi olmaya çalışan kadınlar (mümîlâtün mâilâtün)" ifadeleridir.

26

Ağız ve Apış Arası

مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ

"*Kim bana, iki çene ve apış arası mevzuunda söz verir, kefil olursa, ben de ona Cennet için kefil olurum.*"

(Sehl b. Sa'd'dan *radıyallahu anh*, Buhari, Rikak 23; Tirmizi, Zühd 60; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/398, Hâkim, Müstedrek, 4/397-399)

Açıklama

Bu hadis-i şerif, iki çene arasındaki dili ve apış arasını muhafaza etmek gerektiğini, bu iki hususta garanti verene Allah Resûlü'nün de Cennet'e girmek hususunda kefil olacağını anlatmaktadır.

Evet, insanın ağzı, değer ve kıymeti ölçülemeyecek kadar büyük bir uzuv olmasına rağmen, kötüye kullanıldığı takdirde, insanı felakete götüren en zararlı bir alet hâline gelebilir ve onu mahveder. İnsan onunla Cenâb-ı Hakk'ı tesbih eder, iyiliği emreder, kötülükten sakındırır, kâinat kitabını ve onun ezelî tercümesi olan Kur'ân'ı tilâvet eder ve başkalarına anlatır. Bazen, inanmayan bir insanı, ifade vasıtasıyla imana getirir. İnsan, ağzıyla en üst derecelere erişebilir. Ancak aynı ağız, insanı felakete de sürükleyebilir. Ağız, küfüre vasıta olabileceği gibi yalan, gıybet, iftira da hep ağızla yapılır. İşte Allah Resûlü, "Ağzı meşru dairede kullanın ki, ben de size Cennet'i söz vereyim." diyor.

Allah Resûlü, mahrem uzvun adını söylemeyerek, iki bacak arası tabirini kullanarak o yüce edebini göstermektedir. Zaten Efendimiz, her zaman kendine has derin bir edep içinde olmuştur. İnsanlar arasında konuşulması utandırıcı olan bir uzuv zikredilecekken, Allah Resûlü, kendine has güzellik içinde bu uzva telmihte bulunuyor, "iki bacak arası" tabirini kullanıyor.

Apış arası insanlığın büyük bir imtihanıdır. Neslin devamı bu yolla olduğu gibi, zina ve fuhuşla, neslin harap olması da yine bu yolla meydana gelmektedir. Zira onun kötüye kullanımı ile soy-sop birbirine karışır. Ailenin korunması ve milletlerin ayakta kalması, apış arasında iffetli olmaya bağlıdır. İffetli insanlar ve bu insanlardan meydana gelmiş topluluklar, kendi içyapılarını kıyamete kadar devam ettirirlerken; zina ve fuhuş bataklığına gömülen fert ve milletler, mevcudiyetlerini bir nesil öteye dahi götüremezler.

Allah Resûlü, iki çene ve apış arası hakkında söz verene, Cennet'i vaad ediyor. Buradaki mazhariyet, ağız ve apış arasını korumanın zorluğundan geliyor. Çünkü şehvetin bütün vücudu sardığı, benliği kavrayıp ruhu sarstığı bir anda, hatta iradenin gevşeyip fenalığın her türlüsüne açık hâle geldiği bir zamanda, Hakk'ın hatırı için insanın kendisini frenlemesi o kadar önemlidir ki; insanın manevi derecelerinin artmasına vesile olabilir ve böyle bir amelle insan, elbette Allah Resûlü'nün kefaleti ile Cennetlere uçabilir.

Evet, nefsinin taşkınlıklarına gem vurabilen, her türlü fenalığa açık olduğu demlerde onu zapturapt altına alıp günahlara girmekten alıkoyan ve onlara karşı hep sabırla direnen, hatta bu gibi zaaflara karşı durmadan tahşidat yapan bir insan, başkasının senelerce elde edeceği manevi bereketi bir anda elde edebilir. Yine bu, bir başkasının her gece kıldığı bin rekât namazın ona kazandıracağından daha fazlasını hem de bir anda kazandırabilir. Kazandırır ve dikey olarak velilik noktasına ulaştırır.

İşte Allah Resûlü, en veciz bir ifadeyle, Cennet'e gidecek yolları bu şekilde izah ediyor ve bu özlü ifadeyle en ideal fert ve cemiyetin tablosunu çiziyor.

27

Cehennem Şehvetlerle Kuşatılmıştır

حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ

"Cennet çepeçevre nefsin hoşuna gitmeyen şeylerle sarılmış, Cehennem de (bedenî arzu ve iştihâları kabartan) şehevâtla..."

(Enes b. Malik'den *radıyallahu anh*, Buhari, Rikak 28; Müslim, Cennet 1)

Açıklama

Cennetin nefsin hoşuna gitmeyen nahoş şeylerle çevrili olması, her şeyi maddede arayan insanların gözüne öyle geleceği manasınadır. Cennet'e giden yolda bulunan nice güzel şeyler bu insanların gözlerine güzel görünecek türden şeyler değildir ki bu da aklın bu dünyadaki zahirî nazarına göre böyledir. Nefse zor gelen şeyleri yapmakla insan Cennet'lere uçabilir. "İşlerin en değerlisi nefse en zor gelenidir" manasındaki söz de bu durumu güzel bir şekilde açıklar.

Cennetin böyle olmasına karşılık, Cehennem de şehvetlerle, nefsin hoşuna giden şeylerle çevrilidir. Cehenneme giden yolda arzu ve isteklerin sınır tanımaz özelliği kendini gösterir. Bu hadisten, bedeninin ve cesedinin her istediğini yapan kimselerin Cehennem'e doğru yol aldıklarını söylemek mümkündür.

Evet, Cehennem'in etrafındaki atmosfer dıştan çok cazip görünmektedir; yemek, içmek, yatmak, nefsin hoşuna giden her şeyi elde etmek gibi insanın arzularına hitap eden hemen her şey Cehennem'in etrafını sarmış şeylerdir.

Cennet'in etrafı ise abdest almak, namaz kılmak, hacca gitmek, zekât vermek, Allah yolunda zorluklara katlanmak, insan haklarından mahrum bırakılmak gibi aklın dıştan görünen yüzüne göre hoş olmayan şeylerle çevrili bulunmaktadır. Cennet ve Cehennem'i çevreleyen şeylere perde olarak bakarsak, Cehennem iç gıcıklayıcı şeylerle, Cennet de ürperti verici şeylerle çevrelenmiştir. Bundan dolayı insanların çoğu işin dış yüzüne bakmış ve aldanmışlardır. Dolayısıyla Cehennem'in tâlibi çok, Cennet'in tâlibi ise oldukça azdır.

Burada özellikle genç kardeşlerimize bu hadisin ne manalar ifade ettiği ile ilgili birkaç cümle aktarmak istiyoruz: *"Cehennem, basit hevesleri kendisine tuzak yapmış bir cadı gibidir. Evet, şehvet, zehirli bir baldır. İnsanları, etrafında döne döne yanıp mahvolacağı ateşe doğru giden kelebeklere de benzetebiliriz; Cehennem'in etrafını saran şehvetlere doğru akılsızca gider ve kendilerini Cehennem'de bulurlar. Gördükleri perdenin arkasını tam kestiremediklerinden Cehennem'e perde olan şeyler, onların cismaniyetlerini kamçılar ve onları kendine doğru çeker. Bu durumu Peygamberimiz şu hadisiyle anlatır: Benimle ümmetimin misali, ancak ve ancak, ateş yakan bir adamın misali gibidir ki hayvanlar ve pervaneler onun içine düşmeye başlarlar. Ben sizin eteklerinizden tutuyorum, siz ise onun içine atılıyorsunuz.* (Buhari, Rikak, 26; Müslim, Fedail 17-19)

Şunu da ifade edelim ki; insanların çoğu küçük hesaplar peşindedir. "Namaz iyidir, fakat günde beş defa kılmak bana zor geliyor." diyen bir insan, namazdaki çok küçük meşakkate takılıp kalmıştır. Kışın abdestin zorluğu, bazılarını yolda bırakmıştır. Hâlbuki aynı abdest, onun bu küçük sıkıntısına katlanan bir başkasını adım adım Cennet'e yaklaştırmaktadır. Oruçta, zekâtta, hacda, cihadda da aynı şeyleri düşünmek mümkündür. Akılları, akıllı davranmalarına mâni olan niceleri, bu küçük engel ve engebeler karşısında gereken sıçrayışı yapamamakta ve Cennet'in etrafındaki mekârih (nefsin hoşuna gitmeyen şeyler), onların oraya girmelerine mâni olmaktadır."
(Sonsuz Nur, 1/361-363'den özetle)

28

Gençler ve Hac İbadeti

عَنْ لَقِيطِ بنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
فَقَالَ: إِنَّ أَبِي شَيْخٌ كَبِيرٌ لاَ يَسْتَطِيعُ الْحَجَّ، وَلاَ الْعُمْرَةَ، وَلاَ الظَّعَنَ،
قَالَ: «حُجَّ عَنْ أَبِيكَ وَاعْتَمِرْ»

Lakît İbni Âmir Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e gelip:

– Babam çok yaşlıdır. Ne hac, ne umre yapabilir, ne de sefere çıkabilir. (Ne emir buyurursunuz?) deyince Hz. Peygamber de: "O halde babanın yerine sen haccet ve umre yap! " buyurdu.

(Lakît İbni Âmir'den *radıyallahu anh*, Ebû Dâvûd, Menâsik 25; Tirmizî, Hac 87. Ayrıca bk. Nesâî, Menâsik 2, 10; İbni Mâce, Menâsik 10)

Açıklama

Konu ile ilgili iki hadis daha kaydedelim: Sâib İbni Yezîd (radıyallahu anh) şöyle der: Ben yedi yaşımda iken, Vedâ haccında Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yanında bana da haccettirdiler. (Buhârî, Sayd 25)

Diğer bir hadis de şöyledir: İbni Abbâs (radıyallahu anhümâ)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Ravhâ denilen yerde bir grupla karşılaşmıştı:

– Siz kimlersiniz? diye sordu. Onlar: Biz müslümanlarız, peki sen kimsin? dediler. Hz. Peygamber: Ben Allah'ın Resulü'yüm, buyurdu. Bunun üzerine içlerinden bir kadın, (kucağındaki) küçük bir çocuğu Peygamber'e doğru havaya kaldırarak: Bunun için de hac var mı? diye sordu. Resûl-i Ekrem: Evet, ona hac, sana da sevap vardır, buyurdu. (Müslim, Hac 409, 410, 411)

Konu ile ilgili bir hadise daha nakledelim: Peygamber Efendimiz Vedâ haccında, terkisinde (binitinin arkasında) amcası Abbas'ın büyük oğlu Fazl bulunduğu halde Müzdelife'den Mina'ya dönerken bir ara Yemenli Has'am kabilesinden genç bir kadın Peygamber Efendimiz'e yaklaşır. Bir taraftan Efendimiz ile kadın arasında hadisteki soru-cevap konuşması geçerken bir taraftan da Fadl İbni Abbas ve kadın birbirlerine bakmaya başlarlar. Durumu farkeden Efendimiz mübarek eliyle Hz. Fadl'ın başını öte tarafa çevirir. Has'amlı kadın, "Hac farîzası hakkındaki Allah'ın emri, babamın hayvan üzerinde duramayacak kadar yaşlı olduğu bir döneme denk geldi" diyerek, yerine haccetmek istediği babasının aczini tam olarak ortaya koyar. Peygamber Efendimiz'in, "Evet, babanın yerine haccedebilirsin" buyurması, hacca vekil gönderme kapısını açar.

Bu hadis-i şeriflerden; acizlik içinde olan kimseye vekâleten haccetmenin câiz olduğu, Hz. Peygamber'in Fadl'ın başını başka tarafa çevirmek suretiyle kadınla karşılıklı bakışmalarını önlemesinde olduğu gibi bir büyüğün dinî açıdan sakıncalı bir durum görünce bunu engelleyebileceği gibi pek çok hüküm çıkmaktadır. Fakat bizim burada üzerinde duracağımız konu, evlatların anne babaları yerine hacca gitmelerinin mümkün olduğu, çocukluk ve gençlik çağında da o mübarek beldeleri ziyaret etmenin tavsiye edildiği ve anne-babaya bakmanın, hizmetlerinde bulunmanın, borçlarını ödemenin, gerekirse yerlerine hacca gitmelerinin çocukların ve gençlerin vazifesi olduğudur.

Evet, gençlerin o mübarek beldelerde hissettikleri şeyler başkadır. Çocukların namaz ve benzeri ibadetlere alıştırılması, gençlik dönemlerinde de devam ettirilmesi ne kadar önemli ve gerekli ise, hac ibadeti için de aynı gerekçe ile çocuklara ve gençlere hac yaptırmak yerindedir ve faziletli bir ibadettir.

Hadislerden anladığımız hususlardan biri de küçük çocuklara hac yaptırmanın câiz ve yapılan haccın sahih olduğudur. Bununla beraber, sonradan hac yapma şartlarına sahip olan kimseler için çocukken yaptıkları hac yeterli değildir. Onlar tekrar farz olan haclarını edâ etmelidirler. Küçük çocukları hacca götüren anne-babaya da ayrıca sevap vardır.

29

Gençler ve Yabancı Dil

عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَتَعَلَّمَ لَهُ كَلِمَاتٍ مِنْ كِتَابِ يَهُودَ. قَالَ إِنِّي وَاللَّهِ مَا آمَنُ يَهُودَ عَلَى كِتَابِي. قَالَ فَمَا مَرَّ بِي نِصْفُ شَهْرٍ حَتَّى تَعَلَّمْتُهُ لَهُ قَالَ فَلَمَّا تَعَلَّمْتُهُ كَانَ إِذَا كَتَبَ إِلَى يَهُودَ كَتَبْتُ إِلَيْهِمْ وَإِذَا كَتَبُوا إِلَيْهِ قَرَأْتُ لَهُ كِتَابَهُمْ

Hz. Zeyd İbn Sabit anlatıyor: "*Resûlullah (sallalllahu aleyhi ve sellem) bana emretti, ben de onun için, Yahudi yazısını (Sür yaniceyi) öğrendim. Şöyle demişti:* "*Allah'a yemin olsun, ben yazı işimde Yahudi'ye güvenemiyorum.*" *(Zeyd) der ki:* "*Allah'a yemin olsun bir ayın yarısı geçmeden, o yazıyı öğrendim ve maharet kazandım. Resûlullah'ın onlara olan mektuplarını yazıyor, onların gönderdiklerini de ona okuyordum.*"

(Zeyd b. Sâbit'den *radıyallahu anh*, Buhari, Ahkam 40; Ebu Davud, İlm 2; Tirmizî, İstizan 22; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/182; Hâkim, Müstedrek, 3/477; Taberanî, el-Mucemul Kebir, 5/155-156)

Açıklama

Güneşin üzerine doğup battığı her yere dinimizin ulaşacağını haber veren Allah Resûlü, hadiste adeta bu ideali gerçekleştirmek için gereken bir hususa dikkat çekmektedir. İnsanlığa götürülecek mesaj özellikle de günümüzde onlarla olan diyaloğa bağlıdır. Diyaloğun en vazgeçilmez unsurlarından birisi de dildir. O halde Efendimiz, Zeyd b. Sabit'e verdiği emirle adeta bizlere de mesaj vermektedir. Ve unutmamalıdır ki dil öğrenmenin ve onu pratiğe dökmenin en güzel çağı gençlik yıllarıdır.

Yabancı dili öğrenmek, iletişimde bulunulan çevre ile doğru bilgi alışverişini sağlar. İnsanlara eğitim ve öğretim adına pek çok metot öğreten Efendimiz bu hadisiyle yabancı dil bilmeyi de teşvik etmiştir. Özellikle günümüzde hem dine ve imana hizmet edebilmek, hem ekonomik ve sosyal hayatta daha verimli hizmetlerde bulunabilmek, hem de dünyada yeniden var olabilmek ve milletimizin ülkeler muvazenesindeki yerini tekrar alabilmesi için yabancı dil öğrenmenin gerekliliği çok açıktır.

İslam dininin üstünlüklerini, rahat ve huzur kaynağı olduğunu ve medeniyette, ilimde ve ahlakta ilerlemeye ışık tuttuğunu dünyaya bildirmek için, kısacası, İslamiyet'e ve bütün insanlara hizmet etmek için, yabancı dil öğrenmek dün olduğu gibi bugün de çok önemli bir husustur.

30

Kalb Hayatı

إِنَّ الحَلاَلَ بَيِّنٌ، وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيِّنٌ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لاَ يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ، اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ، وَقَعَ فِي الْحَرَامِ، كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ، أَلاَ وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلاَ وَإِنَّ حِمَى اللهِ مَحَارِمُهُ، أَلاَ وإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ: أَلاَ وَهِيَ الْقَلْبُ

Helâl olan şeyler belli, haram olan şeyler de bellidir. Bu ikisinin arasında, halkın birçoğunun helâl mi, haram mı olduğunu bilmediği şüpheli konular vardır. Şüpheli konulardan sakınanlar, dinini ve ırzını korumuş olur. Şüpheli konulardan sakınmayanlar ise gitgide harama dalar. Tıpkı sürüsünü başkasına ait bir arâzinin etrafında otlatan çoban gibi ki, onun bu arâziye girme tehlikesi vardır. Dikkat edin! Her padişahın girilmesi yasak bir arâzisi vardır. Unutmayın ki, Allah'ın yasak arâzisi de haram kıldığı şeylerdir. Şunu iyi bilin ki, insan vücudunda küçücük bir et parçası vardır. Eğer bu et parçası iyi olursa, bütün vücut iyi olur. Eğer o bozulursa, bütün vücut bozulur. İşte bu et parçası kalbdir.

(Nu'mân İbni Beşîr'den *radıyallahu anhümâ*, Buhârî, Îmân 39, Büyû' 2; Müslim, Müsâkat 107, 108)

Açıklama

Bu hadis-i şerif, İslâm'ın özünü ihtivâ eden beş hadisten biri kabul edilmiştir. Çünkü çok geniş manalıdır. Helal ve haram davranışlar ile şüpheli davranışları içine alan ve bunlara karşı nasıl tavır takınılacağını beldiren bu hadis, Müslümanların

şüpheli konulardan uzak durmasını teşvik ve emir etmektedir. İnsanların pek çoğunun bilemeyeceği, ilk bakışta haram mı helal mi olduğu bilinemeyen şüpheli hususlar, özellikle gençlik çağındaki Müslümanlarda daha serbest hareket edilebilir fikrini uyarmaktadır. "Bir defa işlemekle ne olacak ki, zaten hükmü hakkında herkes ayrı bir şey söylüyor" veya "Bu şey haram değil ki, haram değilse helal olmalıdır" diyerek bu tür şüpheli durumlar karşısında tavır takınabilmektedirler.

Oysa bu durum daha çok bilmemezlikten kaynaklanmaktadır. İslâm âlimleri bunları bilinen benzeri konulara kıyas ederek yani ictihad yaparak açıklığa kavuşturmuşlardır. Müslümanın genel bir bakış açısı vardır ki şüpheli yollarda onun harama olan yakınlığı esas alınır ve o şey terk edilir. Bu sebeple şüpheli konular bölgesinde dolaşmak tehlikelidir. İşte hadis, bunu anlatmakta ve demektedir ki: Şüpheli konulara yaklaşmayın. Bu konuların hassas konular olduğunu unutarak kendinizi haram bölgesi içinde bulabilir ve perişan olursunuz. Hem halkın diline düşerek rezil olursunuz, hem de Allah'ın rızâsını kaybedebilirsiniz. İşte şüpheli konulardan sakınırsanız dininizi ve ırzınızı, halk arasındaki itibarınızı ve şerefinizi korumuş olursunuz.

Hakkında haram veya helal olup olmadığı noktasında kesin bir hüküm bulunmayan şüpheli konuları ve İslam âlimleri tarafından mekruh sayılan meseleleri helal kabul edip çekinmemek, farkında olmadan harama girmeye sebebiyet verebilir.

Şüpheli konuları, sahâbîlerin iyi bildiği bir misalle açıklamak isteyen Peygamber Efendimiz, onlara Arap hükümdarlarının korularını hatırlatmıştır. Arap hükümdarları kendi hayvanlarının otladığı özel koruya başkalarını yaklaştırmazlar, yaklaşmaya cesaret edenlere de ağır cezalar verirlerdi. Bunu belirttikten sonra Efendimiz Allah'ın da bir yasak arâzisi yâni haramları olduğunu, o yasak arâziye girenlerin Allah'a karşı gelmiş sayılacaklarını ifade buyurmuşlardır.

Hadisin sonunda kalbe bir gönderme yapılmıştır. Kalbin manevi sağlığı onun helal ile beslenmesine ve Allah'ı anarak huzur bulmasına bağlıdır. Haram ve helal hassasiyeti olmayan ve şüpheli bölgelerde dolaşan kimsenin Allah ile olan irtibatı, kalbî ve ruhanî hayatı tabii ki düzenli olmayacak, bozulacak ve –Allah korusun- bütün vücudun bozulmasına sebebiyet verecektir.

31

Kendini İlgilendirmeyen Şeyleri Terk Etmek

مِنْ حُسْنِ إِسْلاَمِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَالاَ يَعْنِيهِ

Kendisini ilgilendirmeyen (mâlâyânî) şeyleri terk etmesi, Müslümanın İslâmiyetine ait güzelliklerindendir.

(Ebû Hüreyre'den *radıyallahu anh*, Tirmizî, Zühd 11; İbni Mâce, Fiten 12)

Açıklama

Evet, hadis, kıvamında ve kendi iç güzellikleriyle yaşanan müslümanlığın, lüzumsuz bütün duygu, düşünce ve fiillere karşı kapalı olan Müslümanlık olduğunu anlatan ve Efendimiz'e ait "cevâmiu'l-kelim" denilen az sözle geniş manalar ihtiva eden veciz ifadelerdendir.

Müslüman, dinini yaşamak, onu en güzel bir şekilde temsil etmek, onu hali ve dili ile anlatmak diye özetlenebilecek olan dünyadaki vazifesine bakmalıdır. Rabbimiz de "Siz kendinize bakın" (Maide suresi, 5/105) diyerek bu hususa da işaret etmiştir. Hadiste geçen mâlâyânî ifadesinden, "kişinin kendisini ilgilendirmeyen, dinine ve dünyasına faydası olmayan şeyleri" anlamak mümkündür.

Her mümin kendi vazifesine bakmalı, üzerine düşmeyen gereksiz işlere girişmemelidir. İnsanın dünyaya daha çok bağlandığı gençlik dönemlerinde daha çok görülen bu lüzumsuz işler, müminin dininin güzelliklerini örtmekte ve hatta dinini yaşamasına engel olmaktadır. Evet, ciddiyetsiz insanların ibadetlerinde de bir laubalilik göze çarpar.

Hadiste; mü'minin islâmiyetinin, ihsan ve itkana (en güzel bir şekilde yapmak) ulaşabilmesinin sırrından bahsedilmektedir. "Yani pratikte ve dış yönü itibarıyla, sağlam, arızasız

ve kusursuz bir seviyeye; iç yönü itibarıyla da ihsan sırrını temsile ulaşmış bir mü'min, mutlak surette, mâlâyaniyâtı terk etmelidir…"

Devamlı surette, hiç kendisini ilgilendirmeyen iş ve düşüncelerle dopdolu olan bir insan, kendisi için gerekli ve onu yakından ilgilendiren meselelere vakit bulamaz ki onlarla meşgul olsun... Henüz kendi çizgisini bulamamış ve frekansını tutturamamış bir insanın, o frekansta doğru bir şeyler yapması düşünülemez. Gününü kendini ilgilendirmeyen şeylerle geçiren bir insanın, üzerine görev olan şeyleri yapması mümkün değildir. Evet, kalbi ve kafası sakat şeylerle dolu bir insan, nasıl ulvî ve sağlam şeylerle meşgul olabilir ki?

Müslüman, fuzûlî işlerin adamı değildir. Bu bakımdan hadis, fevkalâde önemli bir tesbit yapmakta, iyi müslüman olabilmek için her şeyden önce kendisini ilgilendirmeyen fuzûlî işlerle meşgul olmamak gerektiğine dikkat çekmektedir. Çünkü ömür kısadır ve hızla geçmektedir.

Burada Hz. Yahya'yı hatırlayalım: *"Yaşı açısından daha küçücük bir çocuk iken, Allah Teâlâ'nın hususî lütuflarına mazhar olan ve kendisine hikmet verilen Hazreti Yahya (aleyhisselam) kendini ilgilendirmeyen şeyleri terk eden ve adeta küçük yaşına rağmen büyük olgunluk gösteren bu yiğitler için en güzel örneklerden birisidir. Rivâyete göre; yaşıtı olan çocuklar, "Yahya, gel, sen de bize katıl; beraberce oynayalım!" dedikleri zaman, "Ben, oyun için yaratılmadım" diyen Aziz Nebî, oynamak çocukların şiarı olmasına rağmen, kendisi daha o yaşta hilkatin gayesini kavramış, dünyevî meşgalelerden mümkün olduğunca uzaklaşmış ve yaratılış hikmetine uygun bir gidişâtı ihtiyar/tercih etmiştir.*

İşte, en hayırlı genç, Hazreti Yahya gibi, daha hayatının ilkbaharında, kulluğunun farkına varıp dünya misafirhanesini ebedî saadetin kapısını açmak için bir vesile olarak değerlendiren delikanlıdır. Evet o, iman gücüyle şahlanıp iradesinin hakkını vererek nefsanî arzularını sınırlayabilen, her gün birkaç defa kendini hesaba çekerek davranışlarını kontrol altına alabilen, silkinip gönül dünyasında dirilerek gerçekten varolduğunu ortaya koyabilen, en ulvî hislerle mamur ettiği gönlünü fizik ötesi âlemlere de açık hale getiren ve bu kemâle ermişlikle fütüvvet ruhunu temsil eden kahramandır." (Kırık Testi, 11.06.2007)

Değeri Bilinmeyen İki Nimet

نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: اَلصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

İki nimet vardır ki, insanların çoğu bu nimetleri kullanmakta aldanmıştır: Sıhhat ve boş vakit.

(İbni Abbas'dan *radıyallahu anhümâ*, Buhârî, Rikak 1. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 1; İbni Mâce, Zühd 15)

Açıklama

Bu hadis ibadet, iyilik ve hayır yapmak için sağlığın ve yeterli vaktin ne kadar önemli olduğunu belirtmektedir. Hayatın toz pembe görüldüğü gençlik zamanları ne yazık ki bu iki büyük nimetin en hor kullanıldığı dönemler olarak karşımızda bulunmaktadır.

Beli bükülmüş ihtiyarlara sorulduğunda en değerli varlığın boş vakit ve sıhhat olduğu açık bir şekilde anlaşılacaktır. Bu manada hadisin günümüz gencine ayrı bir ufuk açacağı muhakkaktır. Zira insanoğlunun değerlendirememekten dolayı aldandığı bu iki büyük nimetin hakkını tam olarak verebilecek olanlar, gençlerdir. Yaşı ilerlemiş olanların, hem dünyevi meşgalelerinin çokluğu, hem bakmakla yükümlü olduğu insanların işleri hem de sağlıklarının elverişli olamama ihtimaline binaen bu iki nimeti hakkıyla değerlendirememeleri kuvvetle söz konusudur. Saatlerin nabzını tutan gençlerdir ki boş vakitlerini,

hem dünyalarını hem de ahiretlerini mamur kılacak meşguliyetlerle geçirecek ve hastalık gibi arızalara takılmadan Rabbilerinin kendilerinden istediği hususları yaşayacak ve dinin ölümsüz hakiketlerini tam ve tekmil olarak yerine getirip onları muhtaç sinelere ulaştıracaklardır.

Özellikle günümüzde boş vakit bulmak o kadar zorlaşmıştır ki bunun nimet olduğu açık - seçik hissedilmektedir. Evet, günlük hayatın beraberinde getirdiği yorucu meşguliyet ve zorunluluklar onun ne büyük nimet olduğunu çok iyi anlatmaktadır.

Allah Resûlü'nün meşguliyet gelmeden önce boş vaktin, hastalık gelmeden önce de sıhhatin değerini bilmek gerektiğini anlatan hadisi de net olarak ifade etmektedir ki özellikle gençler bu iki değerli nimetin kadrini bilmeli ve vakit varken, sağlık da elverişli iken dinin gereklerini tam olarak yerine getirmeli, vaktin nakit olduğunu kavramalı ve onu değerlendiremez ise onun kendisini kesecek bir kılıca dönüşebileceğini akıldan çıkarmamalıdır.

Burada Seriyy es-Sakatî'nin şu sözünü aktaralım: "Ey Gençler! Ben sizin için bir ibret tablosuyum. İbadet ve amel etmeye bakın. Unutmayın, amel gençlikte yapılır."

Evet, boş vakit varsa iyi değerlendirilmeli, ama boşa harcanacak vakit olmamalıdır.

33

Genç Sahabiler ve Orta Yol

إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينُ إِلاَّ غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا، وَاسْتَعِينُوا بِالْغَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدُّلْجَةِ

Din kolaylıktır. Dini aşmak isteyen kimse, ona yenik düşer. O halde, orta yolu tutunuz, en iyiyi yapmaya çalışınız, o zaman size müjdeler olsun; günün başlangıcından, sonundan ve bir miktar da geceden faydalanınız."

(Ebû Hüreyre'den *radıyallanu anh*, Buhârî, Îmân 29. Ayrıca bk. Nesâî, Îmân 28)

Açıklama

Konu ile ilgili diğer bir hadis de şöyledir: "Orta yolu tutunuz, amellerinizi mükemmelleştirmeye ve Allah'a yakın olmaya gayret ediniz. Sabahleyin, öğle ile akşam arası çalışınız. Bir parça da geceden faydalanınız. Aman acelesiz gidin, telaşsız gidin ki, menzilinize, varacağınız hedefe ulaşasınız." (Buhârî, Rikâk 18)

Bu hadis de müminin ibadet hayatında devamlı olabilmesi için himmetini yüksek tutmasını fakat altından kalkamayacağı çok yüksek hedefler koymamasını öğütlemektedir.

Efendimiz bu sözlerinde aslında dinimizin kolaylık dini olduğunu bildirmektedir. Allah Teâlâ, "Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez" [Bakara sûresi, 2/185]; "O sizi seçti ve dinde size bir güçlük yüklemedi" [Hac sûresi, 22/78], âyetleriyle bunu anlatmaktadır. Dini zorlaştırmak, yaşanmaz bir hale getirmek, başkalarını dinden nefret ettirmektir ve dinin ruhuna aykırıdır. Çünkü bir insan ne kadar çok ibadet etse, sâlih ameller işlese, dini aşamaz ve Allah'ı da usandıramaz. Dinde hem azîmet, hem de ruhsat vardır. Azîmet yolunu tutan da, ruhsatı seçen de dindardır. Tabi ki azimet yoluyla amel eden kişi daha çok sevap alacaktır. Her iki durumda da haddi aşmamak, ifrat ve tefrite düşmemek en doğru davranıştır. Peygamber Efendimiz, "Allah azîmeti sevdiği gibi, ruhsat yolunu tutanı da sever" (Süyûtî, el-Câmiu's-sağîr, 1/286) buyurur.

Hadis, ibadetin en iyisini yapmakla beraber, güç yitirilemeyecek miktarı ve sınırıyla iştigal etmemeyi hissettirmektedir. Ayrıca o, birbirimize yükleyeceğimiz işlerde de, güç yetirilebilecek miktarla yetinmemiz gerektiğini öğretir. Nâfile ibadetlere ve fazilet kabul edilen işlere dalanlar, kendisini helâk edercesine ileri gidenler, neticede farzları da hakkıyla yerine getiremeyecek derecede yorgun ve güçsüz düşerler. Bu sebeple Peygamberimiz din konusunda aşırı davrananlara izin vermemiş, onları ölçülü olmaya davet etmiştir. O halde yapılacak iş, orta yolu tutmak, ölçülü olmak, ibadet ve taatte, hayırlı işlerde haddi aşmamaktır.

Ancak, mükemmeli yakalamaya çalışmak mü'minin görevidir. Bu konudaki ölçü, sırat-ı müstakîmden sapmamak, ibadetleri ve birtakım hayırlara yönelik faziletli işleri gücünün yettiği nisbette yapmak, yasaklardan ise kesinlikle uzak durmaktır.

Evet, müminin kendisine gerçekleştiremeyeceği hedefler koyması demek, Allah için yapabileceği şeyler varken, kendinde o gücü hissediyorken bütün vaktini dünya işleri ile doldurup kendini dünyaya kaptırması demek değildir. İslam'ın başlangıcından günümüze

kadar yaşamış gençlere, yiğitlere bakıldığında görülecektir ki İslam için dağları yerinden oynatacak direnci gösterenler ve din uğrunda gördükleri baskılar, korkunç işkenceler, açlık ve ablukalar ile asla yılmayanlar, Allah Resûlü'nden aldıkları inanç ve ahlâkın gereği olarak, yalnız Mekke'den ayrılmayı değil, zamanı geldiğinde dünyadan ayrılmayı dahi göze alanlar vardır ve bunlar hep gençlerdir.

Sahabe efendilerimizden genç yaşta İslam'ı kabul edenlerden mesela Hz. Ali 10, Abdullah b. Ömer ve Ubeyde b. el-Cerrah 13, Ukbe b. Amir 14, Cabir b. Abdullah ve Zeyd b. Harise 15, Abdullah b. Mesud, Habbab b. Eret ve Zubeyr b. Avvam 16, Talha b. Ubeydullah, Abdurrahman b. Avf, Erkam b. Ebi'l-Erkam, Sa'd b. Ebi Vakkas ve Esma bint Ebî Bekr 17, Muaz b. Cebel ve Musab b. Umeyr 18, Ebû Musa el-Eşari 19, Cafer b. Ebî Talip 22, Osman b. Huveyris, Osman b. Affan, Ebû Ubeyde, Ebû Hureyre ve Hz. Ömer 25-31 yaşlarında idiler. (İsmail Karagöz, Aile ve Gençlik, s. 118-119, Ankara, 2005) Ve bu sahabilerin her birisi taşları yerinden oynatacak himmete sahip olan güzide insanlardır.

Şöyle demek yerindedir: Müslüman, Allah yolunda gösterebileceği en yüksek performansı gençlik çağında değil de ya ne zaman gösterecektir? Öyleyse, altından kalkılmayacak hedefler koymamak bir esastır ama en az onun kadar önemli bir esas vardır ki o da Allah için, din uğruna insanın yapabileceği şeyleri gerçekleştirme devresi gençlik çağlarıdır ve hayatın baharı olan, hizmet etmeye mani olan sebeplerin en az olduğu bu devrenin dine hizmet uğrunda en rantabl bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

İstifade Edilen Eserler

KUR'ÂN-I KERÎM

ABDULLAH B. MÜBAREK, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Mübarek Abdullah b. Mübarek, Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekâik, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut t.y.

ABDURREZZÂK B. HEMMÂM, Ebu Bekr es-San'ânî, el-Musannaf, Tahkik: Habîburrahmân el-A'zamî, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut 1403.

el-ACLÛNÎ, Ebu'l-Fidâ İsmâil b. Muhammed, Keşfu'l-Hafâ ve Müzîlu'l-İlbâs ammâ iştehera mine'l-Ehâdîsi alâ Elsineti'n-Nâs, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1988.

AHMED B. HANBEL, Ebu Abdillah eş-Şeybânî, Müsned, Zeyl: Şuayb Arnavût, Müessesetü Kurtuba, Kahire tsz.

ALİ EL-MÜTTAKİ EL-HİNDÎ, Kenzu'l-Ummal, Müessesetu'r-Risale, Beyrut, 1989

el-AYNÎ, Ebu Muhammed Mahmud b. Ahmed, Umdetu'l-Kârî fî şerhi Sahîhi'l-Buhârî, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz

el-BEYHAKÎ, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Mûsâ, es-Sünenü'l-Kübrâ, Tahkik: Muhammed Abdülkâdir Ata, Mektebetu Dâri'l-Bâz, Mekke 1994.

…………………., Şuabu'l-İman, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1410

BEZZAR, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdülhalik el-Basri Bezzar, Müsned (el-Bahrü'z-zehhar), Mektebetü'l-Ulum ve'l-Hikem, Medine 1995

el-BUHÂRÎ, Ebu Abdillah Muhammed b. İsmail el-Cu'fî, el-Câmiu's-Sahîh, İstanbul 1401.

BÜNYAMİN ERUL, "Hz. Peygamber ve Gençlik" makalesi, sonpeygamber.info

EBU DAVUD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî el-Ezdî, Sünen, Tahkik: Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd, Talik: Kemâl Yûsuf Hût, Dâru'l-Fikr, Beyrut tsz. (Elbânî'nin ahkâmı ile birlikte)

EBU NUAYM, Ahmed b. Abdillah el-Isfehânî, Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtu'l-Asfiyâ, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut 1405.

EBÛ YA'LÂ, Ahmed b. Ali el-Mevsılî, Müsned, Dâru'l-Me'mûn Li et-Türâs, Tahkik: Hüseyn Selim Esed, Dımeşk 1984.

el-HÂKİM EN-NEYSÂBÛRÎ, Ebu Abdillah Muhammed b. Abdillah, el-Müstedrek Ale's-Sahîhayn, Tahkik: Mustafa Abdülkâdir Ata, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1990 (Zehebî'nin Telhîsi ile birlikte).

HEYET, Riyazü's-Salihin: Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Erkam Yayınları, İstanbul 2001

HEYET, Riyazü's-Salihin Muhtasar, Işık Yayınları, İstanbul 2009

HEYSEMÎ, Mecmaü'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevaid, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1412

HEYSEMİ, NUREDDİN VE HARİS B. EBİ ÜSAME, Müsned-i Haris, Merkez-i Hidmeti'b-Sünne, Medine-i Münevvere, 1992

İBN EBÎ ŞEYBE, Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed el-Kûfî, el-Musannaf fî'l-Ehâdîs ve'l-Âsâr, Tahkik: Kemâl Yûsuf Hût, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad 1409.

İBN MACE, Sünen, Daru'l-Fikr, Beyrut, tsz

İBRAHİM CANAN, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları, Zaman Gazetesi, İstanbul

İSMAİL KARAGÖZ, Aile ve Gençlik, TDV Yayınları, Ankara 2005

KUDAİ, Ebu Abdillah Muhammed b. Selame b. Ca'fer Kudai, Müsned-i Şihab, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1986

"el-Mektebetu'ş-Şâmile" 2.11, http://www.waqfeya.net/shamela

"el-Mektebetu'ş-Şâmile" 1.5, http://www.waqfeya.net/shamela

M. FETHULLAH GÜLEN, Fasıldan Fasıla, Nil Yayınları, İzmir

................................, herkul.org, Kırık Testi, erişim tarihi: 11.06.2007

................................, İnancın Gölgesinde-2, Nil Yayınları, İzmir

................................, Kırık Testi-7, Ölümsüzlük İksiri,

................................, Sonsuz Nur-1, Nil Yayınları, İzmir

................................, Zaman Gazetesi Kürsü sayfası, tarih: 21.12.2007

el-MÜNÂVÎ, Zeynüddîn Muhammed Abdurraûf, Feyzu'l-Kadîr Şerhu'l-Câmii's-Sağîr, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut Lübnan 1994.

MÜSLİM, Ebu'l-Huseyn İbn Haccâc el-Kuşeyrî en-Neysâbûrî, Sahîhu Müslim, Mukaddime, Tahkik: Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut tsz.

en-NESÂÎ, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb, es-Sünenu'l-Kübrâ, Tahkik: Abdülğaffâr Süleymân el-Bündârî, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Birinci Baskı, Beyrut 1991.

.............................., Sünen, tahkik: Abdülfettah Ebu Ğudde, Mektebetu'l-Matbuati'l-İslamiyye, 1968

SAÎD B. MANSÛR, Ebu Osman b. Şube el-Hurasânî, Sünen-i Saîd b. Mansûr, Tahkik: Sa'd b. Abdillah b. Abdilaziz Âl-i Humeyyed, Dâru's-Samî'î, Birinci Baskı, Riyad 1993.

es-SEHÂVÎ, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahman, el-Makâsıdu'l-Hasene fi Beyâni Kesîrin mine'l-Ehâdîsi'l-Müştehira Ale'l-Elsine, Tahkik: Muhammed Osman el-Huşt, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, İkinci Baskı, Beyrut 1994.

es-SUYÛTÎ, Ebu'l-Fazl Celaleddîn Abdurrahmân b. Ebi Bekr, el-Câmiu's-Sağîr fî Ehâdîsi'l-Beşîri'n-Nezîr, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1990.

et-TABERÂNÎ, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, el-Mu'cemü'l-Kebîr, Mektebetu'l-Ulum ve'l-Hikem, Musul, 1983

et-TİRMİZÎ, Ebu İsa Muhammed b. İsa, el-Câmiu'l-Kebîr (Sünen), Tahkik, tahrîc ve talik: Beşşâr Avvâd Maruf, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Birinci Baskı, Beyrut 1996.

WENSINCK ve diğerleri, el-Mu'cemu'l-Müfehres Li Elfâzi'l-Hadîsi'n-Nebevî, Çağrı Yayınları, İstanbul 1988.

ZAĞLÛL, Ebu Hâcer Muhammed Saîd b. Besyûnî, Mevsûatu Etrâfi'l-Hadîsi'n-Nebeviyyi'ş-Şerif, el-Mektebetü't-Ticâriyye, Mustafa Ahmed el-Bâz, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1994.

Notlar